

CORINTO MACĀRĀRĒ

Pablo jóasugueripũ

Ññuduticorigue

1 ¹Yũũ Pablo Cõãmacũ booró cũũ beserigu niiã Jesucristo-yere wededutigũ. Sóstenes marĩya wedegũmena ²múã Cõãmacũ-rẽ padeoráre Corintopũ niirãrẽ ãñudutia. Múã Jesuré padeoráre Cõãmacũ beserigu niiwĩ, cũũ põna niirãrõ jĩĩgũ. Niipetiro macãrãrẽ marĩ Òpũ Jesuré padeoráre beserigu niiwĩ. Jesucristo niipetira cũũrẽ padeorá Òpũ niĩ. Cũũcã marĩ Òpũ niĩ.

³Cõãmacũ marĩ Pacũ, Jesucristo marĩ Òpũ múãrẽ ãñurẽ ticoaro; ãñurõ niirecutiri tiiráo.

Cõãmacũ Cristomena ãñurẽ tioré

⁴Múã Jesuré padeorá niirĩ, Cõãmacũ múãrẽ ãñurẽ tiorigũ niiwĩ. Cũũ teero tiirere ññagũ, cũũrẽ ññenire tiorucua. ⁵Múã Jesucristomena niirĩ, Cõãmacũ múãrẽ cũũye niipetire ãñurere tiorigũ niiwĩ. Teeré ticogũ, múãrẽ cũũyere ãñurõ masĩrĩ tiirigũ niiwĩ. Æpẽrãrẽ múã cũũye quetire ãñurõ wederi tiirigũ niiwĩ. ⁶“Cristo ãñurõ tiigũdaqui” jĩirigũ, múã padeorĩ, diamacũ wáa-

wũ. ⁷Teero tiirá, múã marĩ Òpũ Jesucristo pũtuaatiadarere yueri, Cõãmacũ ãñurẽ tiimasĩrere tioré dusaría. ⁸Cũũ múãrẽ padeorucũjãrĩ tiigũdaqui, tée atibáreco^a petirirũ. Teero tiirá, marĩ Òpũ Jesucristo pũtuaatiri, wapa cũohéra niĩadacu. ⁹Cõãmacũ cũũ jĩirere diamacũ tiigũ niĩ. Cũũrã múãrẽ beserigu niiwĩ, cũũ macũ Jesucristo marĩ Òpũmena siccãrõména ãñurõ niidutigũ.

Sĩquẽrã batarĩjãña

¹⁰Yáa wedera, marĩ Òpũ Jesucristo wãmemena múãrẽ ateré jĩĩã: Múã siccãribiro wãcũ, ññeniremena cãmerĩ wedeseya. Siquẽrã batarĩjãña. Siccãrõména wãcũ tũgueña, niirecutiya. ¹¹Yũũre Cloé wãmecutigoya wii macãrã múã cãmerĩ ññadũgaherere wedewa. ¹²“Basocá merẽã dícu wãcũrã tiĩya”, jĩiwã. Sícũ “yũũ Pablomena niĩã” jĩĩyigũ. Æpĩ “yũũ Apolomena”, Æpĩ “yũũ Pedromena”, Æpĩ “yũũ Cristomena niĩã” jĩĩyira. ¹³Teero jĩirijãrõ booa. Marĩ Cristore padeorá niijĩrã, siccãpõna macãrã niĩã. ¿Yũũ Pablo múãrẽ curusapũ diabosari? Dia-

^a1.8 “Atibáreco” pecasãyemena: “este mundo” jĩĩdũgaro tiia.

bosariwũ. Múãrẽ wãmeõtira, ¿Pablo wãmemena wãmeõtiri? Wãmeõtiriĩyia. ¹⁴Cõãmacũrẽ ũsenire tiorémena ateré jĩmasiã: Yũũ múãrẽ wãmeõtiriwũ. Crispo, Gayo díçũre wãmeõtiwũ. ¹⁵Teero tiirã, sícũno “Pablo wãmemena wãmeõtorigũ niĩã” jĩmasĩriqui. ¹⁶Abe-naquẽ, Estéfanyaya wii macãrãcãrẽ wãmeõtiwũ. Yũũ wãcũãtã, ãpẽrãrẽ yũũ wãmeõtinemoriwũ. ¹⁷Cristo yũũre wãmeõtitudigũ cũũririgũ niĩwĩ. Basocãre netõnére quetipere yũũre wededutigũ cũũrigũ niĩwĩ. Teeré yũũre cũũgũ, masĩri basoca wedeserobiro wedesedutiririgũ niĩwĩ. Yũũ masĩri basocabiro wedeseatã, yũũre tuorã ateré jĩbojĩya: “Pablo ãñũrõ wedesemasĩqui”, jĩbojĩya. Tee díçũre wãcũrã, Cristo cũãrẽ curusapũ diabosariguepere tuomasĩribojĩya.

**Cõãmacũ tutuarere, cũũ masĩrére
Cristomena masĩnoã**

¹⁸Cristo curusapũ marĩrẽ diabosarigue quetire marĩ wederi, pecamepũ wãaadara “teero jĩãmajãrã tiĩya” jĩ wãcũcua. Marĩ cũũ netõnérorirapereja tee queti Cõãmacũ tutuarere ãnoã. ¹⁹Cõãmacũye queti jõaripũpũ teeré biiro jóanoã:

Cõãmacũ jĩwĩ:

“Atibúreco macãrã masĩri
basoca cũã masĩrére búri
niiré pũtuári tiigúda;
cũã tuomasĩrere ãmajãgũ-
da”,^b

jĩ jóanoã.

²⁰¿Deero pũtuári “masĩpetijãã” jĩrã, teero biiri buerĩ basoca, teero biiri sũcã atibúreco maquẽrẽ wedesemenirãcã? Cõãmacũ atibúreco maquẽ cũã “tuomasĩã” jĩrẽre búri niiré pũtuári tiiquĩ. ²¹Cõãmacũ masĩgũ niijĩgũ, atibúreco macãrã cũã masĩrémena cũũrẽ masĩri boorĩyigũ. Netõnére quetire wederémenape tee quetire padeorãre netõnédũgayigũ. Cũũrẽ padeohérapere tee quetire wederé búri niiré baucú.

²²Judíoa “Cõãmacũ tutuaro-mena tiĩñorĩ ãñatoarapũ, múã wederere padeoáda” jĩĩyia. Griegoa atibúreco maquẽ masĩrére ãmaãya. ²³Ësãpeja Cristo curusapũ diariguye quetire wedea. Judíoa teeré tuorã, ñañarõ jĩrõbiri tũgueñaya. Griegoacã tee quetire tuorã, “teero jĩãmajãrã tiĩya” jĩĩyia. ²⁴Marĩ Cõãmacũ beserirapeja, judíoa, griegoa, Jesucristo-ye quetire tuorã, Cõãmacũ tutuarere, cũũ masĩnetõjõãrere tuomasĩã. ²⁵Atibúreco macãrã Cõãmacũ masĩrére búri niiré wãcũyia. Niiria. Cõãmacũ masĩrepe basocã masĩre nemorõ niĩã. Apeyeréja, Cõãmacũrẽ tutuhegũ tiirõbiri ãñaãya. Niiria. Cũũ tutuarepe basocã tutuare nemorõ tutuanemore niĩã.

²⁶Yáa wedera, múã too sũgueropũ niiriguere wãcũña. Cõãmacũ múãrẽ beseri, pũarãgã atibú-

^b1.19 Isaías 29.14.

reco maquērē masírí basoca niuwũ. Puarágã dutirá niuwũ. Puarágã òpārãya wedera niuwũ. ²⁷Cõamacũ biiro tiiyígu: Cũũ atibúreco maquē masírí basocare bobodutígu, cúã “tuomasíhērã niíya” jĩrãrē beseiygu. Dutiráre bobooro wáadutígu, dutiré cuohérare beseiygu. ²⁸Cõamacũ basocáre besegu, búri niirãrē, ãpērã doonórãrē, wapamanírãrē beseiygu. Cũũ teero tiigú, uputí macãrã búri niirã putuáaro jĩigũ, teero tiiyígu. ²⁹Teero tiirã, marĩ Cõamacũ ñnacoropu jeari, sícũ “yuu ãpērã nemoró niuwũ” jĩimasíríqui. ³⁰Cõamacũ basiro múãrē Jesucristomena sícãrĩ niirĩ tiiyígu. Cristomenarã marĩ masíré cuoa. Cũũmenarã Cõamacũ marĩrē “cúã añurãrã niíya” jĩ ñnaqui. Marĩrē cúũ põna niirĩ tiirígu niuwĩ. Teero biiri marĩrē netõnerĩ tiirígu niuwĩ. ³¹Teero tiirã, Cõamacũye queti jóaripũ jĩrémēna putuáa. Biiro jóanoã: “Yuuja añunetõjõãgũ niã; biiro tiigúno niã” jĩdugagũno jĩrijãrõ booa. Biirope jĩrõ booa: ‘Marĩ Òpũ añunetõjõãgũ niĩ; biiro tiirígu niuwĩ’ jĩrõ booa”,^c jĩ jóanoã.

Cristo curusapu diarigue queti

2 ¹Yáa wedera, yuu múã putopu Cõamacũye quetire wedegu jeagu, biiro tiuwã: Tuomasírõrã wedewu. Wisióre wãmemēna, atibúreco macãrãye masíremēna

wederiwu. ²Yuu múã putopu niigũ, “Jesucristoye queti, cúũ curusapu diarigue dícuere wedeguda” jĩ wácúwũ. ³Múãrē wedegu, tutuhegu niuwũ. Bayiró cuigu, ñapõpiremena niuwũ. ⁴Yuu múãrē padeorí boogú, atibúreco macãrãye masíremēna wedeseriwu. Teero wedeserono tiigú, yuu wedeseri, Cõamacũ cúũ Espiritumēna cúũ tutuarere ñnorígu niuwĩ. ⁵Teero tiigú, atibúreco macãrãye masíremēna múãrē padeorí tiiríwu. Cõamacũ cúũ tutuaromēna pe múãrē padeorí tiirígu niuwĩ.

Cõamacũ masíre Espiritu Santomena tuomasíã

⁶Teero niipacari, Jesurē añurõ padeorãpure masíre we-dea. Tee masíre atibúreco macãrãye masíre mee niã; cúãrē dutirãye masíre mee niã. Cúã máata petiãdacua. ⁷Ûsãpe wedera, Cõamacũye masíre we-dea. Cũũ masíre too suguero macãrãpu masíña maniriguere wedea. Atibúreco tiãdari suguero, Cõamacũ tee yayiõrere “biiro tiigúda” jĩ wácútoayigu. Marĩrē netõnéãdarere, marĩrē ñmúãsepu añurõ tiãdarere wãcúyetoayigu. ⁸Sícũno atibúreco macãrã dutigú teeré tuomasíríyigu. Tuomasírã doca, marĩ Òpũ añunetõjõãgũrē curusapu sírĩbojĩya. ⁹Cõamacũye queti jóaripũpu teero jóanoã:

^c 1.31 Jeremías 9.24.

Cõamacũ cũñrẽ maĩrãrẽ
 ãñurẽ quẽnoyúeyigu.
 Sícũno ñnaririguere, cũñ
 tuoririguere, cũñ wãcũri-
 riguere quẽnoyúeyigu,^d
 jĩ jõanoã. ¹⁰Tee ãñurẽ marĩ ma-
 sĩririguere Cõamacũ Espiritu
 Santomena marĩrẽ masĩrĩ tiii. Es-
 piritu Santo niipetire wisiónetõ-
 nũcãrere, Cõamacũ tiiãdarere
 masĩpetijã.

¹¹Marĩ ãpĩ cũñ wãcũrẽre masĩ-
 ria. Cũñ sícũrã cũñ wãcũrẽre ma-
 sĩqui. Tee tiiróbiro sícũno Cõã-
 macũ wãcũrẽre masĩriqui; Espiri-
 tu Santo dícu cũñ wãcũrẽre ma-
 sĩ. ¹²Atibúreco macãrã wãcũrẽ-
 mena Cõamacũ marĩrẽ ticorigue-
 re tuomasĩria. Espiritu Santo
 Cõamacũ marĩrẽ ticodiocorigu
 wãcũrẽ ticorémenape tuomasĩã.
¹³Ûsã teeré wedesera, Espiritu
 Santo “biiro bueya” jĩrẽmena
 wedesea. Ûsã basiro masĩrẽmena
 wedeseria. Espiritu Santo buedu-
 tirobirora cũñrẽ cũorãre buea.

¹⁴Espiritu Santore cũohégupe-
 ja Espiritu Santo buerẽre boorí-
 qui. “Teero jĩãmajãrã tiiya”, jĩ-
 qui. Espiritu Santo tiiãpuremena
 dícu Cõamacũyere tuomasĩnoã;
 “¿diamacũrã nii?” jĩ besemasĩ-
 noã. Teero tiigú, Espiritu Santore
 cũohégũ cũñ buerẽre tuomasĩri-
 qui. ¹⁵Espiritu Santore cũogúpe-
 ja niipetire Cõamacũyere tuoma-
 sĩqui; “¿diamacũrã nii?” jĩ bese-
 masĩqui. Cũñrẽna Espiritu Santo-

re cũohégupe tuomasĩriqui;
 “¿diamacũrã tiigári cũñ?” jĩ be-
 semasĩriqui. ¹⁶Cõamacũye queti
 jóaripũpũ teero jóanoã:

Sícũnopera marĩ Õpũ wãcũ-
 rẽre masĩriqui.

Sícũnopera Cõamacũrẽ “ate-
 ré biiro tiiyá” jĩ dutima-
 sĩriqui,^e

jĩ jõanoã. Marĩpe Cristo wãcũrẽ-
 re tuomasĩã.

Cõamacũrẽ padecoteraye maquẽ

3¹Yãa wedera, múãrẽ Jesuré
 ãñurõ padeorãpũre tiiróbiro
 wedemasĩriwũ. Atibúreco macã-
 rãrẽ tiiróbiro wedewũ. Cristoye-
 re wĩmarãrẽ wedegũbiro wede-
 wũ. ²Múãrẽ wĩmarãbiro wisiónhe-
 regãrẽ wedewũ. Múã wisiorere
 tuomasĩhẽrã niwũ ména. Sícũ
 wĩmagũ õpẽã ùpũgũrẽ yaaré eca-
 róno tiirã, õpẽcõre tíãcua. Teero-
 ra múãrẽ tiiwú. Teerora yũ me-
 cãtígãrẽ wisiorere wederi, tuorí-
 bocu. ³Múã atibúreco macãrãbi-
 ro niicu ména. Múã cãmerí ugo-
 ra, cãmerí ñnadugahera atibúreco
 macãrãbiro niicu; cũã booró tii-
 dugãrãbiro tiicú. ⁴Múã sĩquẽrã
 biiro wedesea: “Yũ Pablomena
 niiã”, ãpẽrã “yũ Apolomena
 niiã” jĩã. Teero jĩrã, atibúreco
 macãrãbiro wedesera tiia.

⁵¿Noã nii Apolos? ¿Noã nii
 yũ? Ûsã Cõamacũrẽ padecoteri
 basoca niiã. Ûsã wederiguemena
 múã marĩ Õpũrẽ padeowú. Ûsã-

^d2.9 Isaías 64.4.

^e2.16 Isaías 40.13.

cõrõ Cõãmacũ tiidutírere tiiwú. ⁶Yũ sicato otegú tiiróbiro múãrẽ wedenucãwũ. Apolos yũ oteriguere oco píogũ tiiróbiro múãrẽ buenemoyigũ. Cõãmacũpe teeré bucuarí tiiquí. ⁷Oteré otegú, oco píogũ ɸputí macãrã mee niĩya; Cõãmacũpeja ɸputí macũ niiquí. Cũũrá ũsã oteriguere bucuarí tiigú tiiróbiro basocãre padeone-mórí tiiquí. ⁸Oterí basoca, oco píori basoca sícãrĩbiro niĩya. Cõãmacũ cúãrẽ cúã paderigüecõrõ wapatígũdaqui. ⁹Ũsã Cõãmacũrẽ padecoteri basoca sícãrõmẽna padea. Múã cũũye oteré cʉorí dita tiiróbiro niã.

Teero biiri múã sicawí Cõãmacũ tiinucári wii tiiróbiro niã. ¹⁰Cõãmacũ yũre buemasĩre ticorẽmena wii nucõmenígũ tiiróbiro múãrẽ añurõ buenucãwũ. Apĩ múãrẽ buenemogũ, wii-rẽ tiinemómũãgũ tiiróbiro tiigú tiii. Wiiré padeapura añurõ tiiró booa. ¹¹Botarí nucõári siro, ãpĩ nucõquẽnomasĩriqui. Jesucristo botarí nucõrígue tiiróbiro niĩ. ¹²Jesucristoyere añurõ diamacú buerá oro, plata, apeyé ùtãperi wapapacãremena wii tiinemómũãrã tiiróbiro tiicúa. Apẽrá merẽã buerãpe yucu páaremẽna, táamẽna, muĩmẽna tiinemómũãrã tiiróbiro tiicúa. ¹³Atibúreco petirí, pecame atiadacu. Tii pecamerã niipetira basocá tiiriguere baurocá ãõ-

ádacu. Cõãmacũ basocá tiiriguere jũũrĩ ñnagũ, besegú tiiróbiro bese, wapatígũdaqui. ¹⁴Sícũ añurõ tiigú, wii wapapacãremena tiinemómũãgũ tiiróbiro niiquí. Cũũ paderigue jũũricu. Netõári siro, wapatínogũdaqui. ¹⁵Apĩ cũũ paderigue jũũádacu. Teero wáari, niipetire cũũ tiiriguere ditipetijõãádacu. Cũũ sícũrã pecamerẽ dutiwitíwarigũ tiiróbiro netõgũdaqui.

¹⁶¿Múã masĩri? Múã Cõãmacũwii tiiróbiro niã. Espiritu Santo múãpũre niĩ. ¹⁷Sícũ Cõãmacũwiire ñañorí, Cõãmacũ basiro-ra cũũya wiire ñañõárigure ñañarõ tiigũdaqui. Cõãmacũwii añunetõjõári wii niã. Múãrã tiiwí niijãrã tia.

¹⁸Wisirijãña. Sícũ biiro wãcũboqui: “Yũ atibúreco macãrãye masĩre masĩpetijãã”, jĩ wãcũboqui. Teero wãcũgũno masĩhẽgũbiro niijããrõ. Cũũ teero niirí, Cõãmacũ cũũrẽ añurõ masĩgú ɸtuári tiigũdaqui. ¹⁹Atibúreco macãrãye masĩre Cõãmacũ ñnacoropũre teero jĩãmajãre niã. Cõãmacũye queti jóaripũpũ teero jóanoã: “Cõãmacũ atibúreco macãrãrẽ cúã tiiditõmeniremena ñañarõ ɸtuári tiiquí”,^f jĩ jóanoã. ²⁰Aperopũre Cõãmacũye queti jóaripũpũre ate jóanemõnoã: “Marí Opũ ateré masĩqui: Masĩrí basoca wãcũrẽ búri niiré niã”,^g jĩ jóanoã.

^f3.19 Job 5.13. ^g3.20 Salmo 94.11.

²¹ Teero tiirá, “ínimena niiã; cûũ biiro tiigú niiĩ” jĩĩ wãcũrijãrõ booa. Cõãmacũ múãrẽ añurõ wáari boogú, niipetirere, niipetirare tiiápututigũ ticocoyigũ. ²² Yũũ Pablo, Apolos, Pedro, ùsã múãrẽ tiiápura niiã. Atibúreco maquẽ, catiré, diaadare, atitõ maquẽ, too síro maquẽ múãrẽ tiiápura niiã. Niipetire múãye niiã. ²³ Múãpe Cristomena niiã. Cristope Cõãmacũmena niiĩ.

Cristoye quetire wederá paderigue

4 ¹ Múã ùsãrẽ biiro wãcũrõ booa: “Cristore padecoteri basoca niiĩya; Cõãmacũye quetire too sũguero macãrãpũ masĩña maniriguere wedecotera niiĩya”, jĩĩ wãcũrõ booa. ² Wedecotegũno cũũrẽ dutiarirocõrõ diamacú tiiró booa. Teero tiirá, ãpẽrá cũũrẽ padeoádacua. ³ Múã yũũ paderere beseri, péerogã wãcũpatiria. Queti beserĩ basoca beserĩ, wãcũpatiria. Yũũ basiro yũũ tiirere beseria. ⁴ Yũũ paderere wãcũgũ, “ñañarõ tiiátu” jĩĩ wãcũria. Teero wãcũripacũ, “añurõ paderucua” jĩĩ besemasĩriga; marĩ Òpũ dícu yũũ tiirere besequi. ⁵ Teero tiirá, ãpẽrá tiirere besesũguerijãña. Marĩ Òpãrẽ yueya. Cũũ pũtuaatigũ, niipetire basocá masĩña maniriguere bauanégũdaqui. ãpẽrá apeyenó tiirá wáari, cúã wãcũwarere masĩña maniã. Cõãmacũ teecãrẽ baurocá bauanégũdaqui. Tiibũreco niirĩ, Cõãmacũ

niipetirare cúã tiirigue põõtẽõrõ añurẽ ticogudaqui.

⁶ Yáa wedera, teeré wedegũ, múãrẽ añurere boosãgũ wedea. Teero tiigú, Apolos, yũũ ùsãye maquẽmena múãrẽ queoré ticoawũ. Múã Cõãmacũye queti jóaripũ jĩĩrõbirora queoró tiiáro jĩĩgũ, tee queorere ticoawũ. Teemena múã ateré jĩĩnemoribocu: “Ûsãrẽ buegũpe múãrẽ buegú nemoró añurõ buenemoĩ”, jĩĩribocu sáa. ⁷ Múã ãpẽrá nemoró añurá niiria; masĩnetõncãrã niiria. Niipetire múã cõoré Cõãmacũ ticorigue dícu niiã. Cũũ ticorigue niipacari, ¿deero tiirá múã basiro bũarira tiirõbiro tũgueñaĩ?

⁸ Múã niipetire cõorãbiro tũgueñacu. Teero biiri Cõãmacũ tii masĩre ticorere cõopetirabiro tũgueñacu. Òpãrãbiro tũgueñarã, ùsãrẽ booria. Múã òpãrá niirĩ, nemoró añuniãdacu ùsãrẽ. Múã diamacũrã òpãrá niiãtã, ùsãcã múãmena dutiapubocu. ⁹ Yũũ biiro tũgueñaã: “Ûsã sãcõããdarabiro niirã tiia”, jĩĩ tũgueñaã. Sãcõãnoãdara watoapũ Cõãmacũ ùsãrẽ Jesús cũũyere wededutigũ beserirare niituropũ cúũrirabiro tũgueñaã. Atibúreco macãrã, ùmũãse macãrã ùsãrẽ ññanucũcua, “deero wáaadari” jĩĩrã. ¹⁰ Ûsã Cristoye dícuere wederé wapa basocá ùsãrẽ biiro wãcũcua: “Tũomasĩhẽrã, tutuhera, bũri niirã niiĩya”, jĩĩ wãcũmicua. Múã basiro dícu biiro wãcũcu: “Ûsãcã Cristomena niijĩrã, tũomasĩpeti-

ra, tutuara, quioníremena ññano-rã niã”, jĩĩ tũgueñamicu. ¹¹Sicatorpura ùsã ñañarõ netõncáwũ. Atitócãrẽ teerora yapacutijãã. Juabóara niã; oco s̄nidũgára niã; suti c̄uohéra niã. Basocá ùsãrẽ ñañarõ páaapeya. Ùsãya wii peti maniã. ¹²Ùsã boorénorẽ sãĩádara, ùsã basiro bayiró padea. Basocá ùsãrẽ ñañarõ wedeseri, c̄ũãrẽ ùsãpe “añurõ wáaro” jĩĩ sãĩbosáa. Ùsãrẽ ñañarõ tiirí, teero tũgueñajãã. ¹³Basocá ùsãrẽ ñañarõ wedepatiri, c̄ũãrẽ añurõmena quẽnoã. Atibúreco maquẽ c̄ũã cõãrẽ tiiróbiro, c̄ũã boohérebirõ ùsãrẽ ññãya. Sicatorpura doonucárira teerora doorucújjãya.

¹⁴Múãrẽ bobodutigu mee jóaa; múãrẽ maĩgũ, yũũ põnabiro diamacũ wãcũrĩ boogú wedea. ¹⁵Múã pau diez mil Cristoye quetire bueráre c̄uomasíã. Teero pau c̄uopacári, s̄icũrã niĩ múãrẽ wedesuguerigu. Yũũrá niã “Jesucristo basocáre netõnégũ atirigu niĩwĩ” jĩĩrẽ quetire wedesuguegu. Múã tee quetire tuorã, c̄ũãrẽ padeonucáwũ. Teero tiigú, yũũ múã pacũbiro niã. ¹⁶Teero tiigú, múãrẽ biiro tiirí boogá: Yũũ tiirécutirere ññacũ, tiinunúseya. ¹⁷Yũũ teeré booságũ, Timoteore múã p̄top̄ ticocogu tiia. Cũãrẽ maĩã. Cũũ yũũ macũbiro niigú niĩ. Marí Òpũyere diamacũ tiirucú. Yũũ Cristore padeogú tiirécutirere c̄ũũ múãrẽ wedegudaqui. Yũũ niipetiropu niipetira Je-

suré padeoré põnarĩ macãrãrẽ wederénocãrẽ wedegudaqui.

¹⁸Siquẽrã múã menamacãrã biiro wãcũcua: “Ùsã Pablo nemoró Cõãmacũyere tuomasíã. Teero tiigú, cuigu, atiriqui” jĩĩ wãcũmicua. ¹⁹Yũũpe “Cõãmacũ boorí, máata múã p̄top̄ wáaguda” jĩĩ wãcũã. Toopú wáagu, teero wedesera wederére masĩgũda. Tee dícre masĩricu. “¿Diamacũrã Cõãmacũ tutuaremena c̄ũyere tiirára tiii c̄ũã?” jĩĩ masĩgũda. ²⁰Cõãmacũ dutiré marĩp̄re jeari, marĩ wedeseremena dícu teeré ññoríã; c̄ũũ tutuaremenape ññonóã. ²¹¿Ñeeré tiirí boogári múã? ¿Yũũ múã p̄top̄ wáagu, pacu c̄ũũ põnaré ññarõ tiiróbirora múãrẽ ññarõ tiirí boogárite? ¿Maĩrémenapere wederi boogárite?

Ñañaré tiigúre cõãdutire

5 ¹Múãmena niirã c̄ũã tiiré queti ãnopú jeatoaa. Biiro tuonóã: S̄icũ múã menamacũ c̄ũũ pacu dúturigore ãma, numocutiayigu. Biiro tiirénoré Cõãmacũrẽ padeohércã “teero tiiríjãña; bayiró ññaré niã” jĩĩcua. ²¿“Ãpẽrá nemoró niinetõncãã” jĩĩgari múã ména? Wãcũpatiriono tiirã, múã wãcũpatiriayiro. Wãcũpatirapeja, c̄ũãrẽ cõãbojĩyu; múãmena neãdutiiribojĩyu. ³Yũũ ãnopú niipacu, yũũ wãcũrémena múã p̄top̄ niigũbiro tũgueñaã. Teero tiigú, yũũ wãcũrẽp̄re teero ññaré tiigúre “cõãrõ booa”

jĩitoaa. ⁴Múã neãrĩ, yũcã yũũ wãcũrẽpũ mũã pũtorũ niiparugũda. Marĩ Òpũ Jesús tutuarecã mũãmena niĩadacu. ⁵Múã teero neãrã, cũũrẽ cõãjãña. Wãtĩrẽ wi-yayá, cũũya òpũũrẽ ñañarõ netõrĩ tiiáro jĩĩrã. Teero ñañarõ netõgũ, duubóqui. Cũũ teerẽ duurĩ, marĩ Òpũ Jesús pũtuaatigũ, cũũ yeeripũnarẽ netõnégũdaqui.

⁶Teero tiirã, “ũsãpe ãpẽrá nemoró niinetõnucãã” jĩĩrijãña. Múã ateré masiã: Pã tiirã pũuaro jĩĩrã, pã pũuri tiirere wúocua. Cũã péerogã wúoari siro, tee niipetiropũ sesajõãcu. Teerora basocã ñañaré tiirere pẽnicúa. ⁷Teero tiirã, pẽnirĩ jĩĩrã, ñañaré tiigũre cõãjãña. Múã teero tiirã, ãñurã pũtuáadacu. Judíoa Pascua bosebũrecore pã pũuremena wúoya maniré dícsure yaacua. Wúoya maniré tiiróbiro niirã niĩ mũã. Cristo basirora marĩ ñañaré tiirere cõãgũ, siãnórĩgũ niĩwĩ marĩye wapa. Cũũrã Pascua niirĩ, oveja cũã siãnórĩgũbiro niĩ. ⁸Teero tiirã, pã pũuri tiirere cõãrãbiro ñañaré tiirere duuáda. Pã pũuri tiirere wúoya manirébiro niĩada. Teero tiirã, ãñurẽ tiidugãra, tiiditóre maniró Cristo marĩrẽ tiibosãriguere useniremena tiĩada.

⁹Yũũ too sũguero jóaripũpũ biiro jóawũ: “Ñeeapesodeaatiramenã bapacũtirijãña”, jĩĩ jóawũ. ¹⁰Yũũ teero jóagũ, “atibũreco macãrã ñañaré tiirãmena wedeserijãña” jĩĩgũ mee tiiwũ. Múã

“ñeeapesodeaatiramenã, ùgorepiramenã, yaarĩ basocamenã, weerirare padeorãmena wedeseria” jĩĩrãpeja, atibũrecore cõãwitiwabojiyu. ¹¹Yũũ biirope jĩĩdu-gagũ tiiwũ: “Sĩcũ ‘Jesuré padeoã’ jĩĩpacũ, ñeeapesodeaatigũ niirĩ, cũũmenã bapacũtirijãña. Teero biiri ùgorepigũmenã, weerirare padeogũmenã, quetipigũmenã, cũmurépigũmenã, yaarépigũmenã bapacũtirijãña. Cũũnomenã siãcãrĩno yaarijãña”, jĩĩwũ. ¹²⁻¹³Yũũ Jesuré padeohérare beseria. Cõãmacũ basiro cũãrẽ besẽ, diamacũrã wapa tiigũdaqui. Múãmena niirãpere besero booa. Teero tiirã, Cõãmacũye queti jóaripũ jĩĩrõbirora tiiyã: Múã watoapũ ñañaré tiigũre cõãjãña.

Jesuré padeorã cãmerĩ wedesãre

6 ¹Múã Jesuré padeorã cãmerĩ wedesãrã tiíayiro. Sĩcũ ãpĩrẽ ñañaré tiíajĩyi. Teero tiíari siro, ¿deero tiirã Jesuré padeohérare queti beserĩ basocare quẽnodutĩ? ¿Deero tiirã Jesuré padeorãpere suocó, quẽnodutĩrii? ²¿Ateré mũã masĩriite? Atibũreco petiári siro, Cõãmacũrẽ padeorã atibũreco macãrãrẽ beseadacua. Múã atibũreco macãrãrẽ beseadara niipacara, ¿deero tiirã teegãrẽ mũã basiro quẽnomasĩrii? ³¿Atecarẽ masĩriite? Atibũreco petiári siro, marĩ ángleare beseadacu. Cũãrẽ beseadara niijĩrã, mũãrẽ wáarepere nemoró quẽnomasĩrõ booa. ⁴Múã cãmerĩ wede-

sārā, ¿deero tiirá Jesuré padeo-
hégure múā quioniremena ñnahē-
gūrē quēnodutíi? ⁵Múārē bobo-
áro jīīgū, teero jīīā. Múā cámaraí
wedesarí, ¿múā watoapure sícū
Jesuré padeogú quēnomasígūno
manidójáite? ⁶Cūūrē besedutiro-
no tiirá, múā Jesuré padeorá ni-
pacara, Jesuré padeohéra putope
quēnodutíra wáacu.

⁷Múā basiro cámaraí wedesarā,
bayiró ñañaré tiirá tiia; múā sícā-
róména niimiárigue petimasírō-
pejōācu. Múārē ñañaré tiirére
teero tūgueñajārī, nemoró añu-
bocu. Múāyere yaarí, teero ññajā-
rī, nemoró añubocu. ⁸Múā teero
ññajārōno tiirá, múā basirora Je-
sucristore padeorá múāya wede-
rare ñañarō tii, cúāyere yaajácu.

⁹¿Ateré múā masíriite? Ñañaré
tiirá Cōāmacū Ōpū niirōpū jeari-
cua. Wisiríjāña. Ñeeapesodeaati-
ra, weerirare padeorá Cōāmacū
Ōpū niirōpū jearicua. Teero biiri
wāmosíarira niipacara āpērāmé-
na ñeeapera, ũmúá sesaro numiá-
mena niirábiro tiirá, numiá sesa-
ro ũmúámena niirábiro tiirá Cōā-
macū Ōpū niirōpū jearicua. ¹⁰Yaaré-
pira, ugorepira, cūmuré-
pira, quetipíra, tiiditórepira Cōā-
macū Ōpū niirōpū jearicua. ¹¹Tíatopūre múā síquerā teerora
tiirécútimirira niiwū. Teero tiirí
siro niipacari, Cōāmacū múā ña-
ñaré tiirére coserígu niiwī; múā-
rē cūū pōna niirí tiirígu niiwī.

Marí Ōpū Jesuména, Espíritu
Santomena Cōāmacū múārē
“añurárā niíya” jīī ññaquí.

Múāye ōpūūrī Cristoya ōpūūmena cāmeyioa

¹²Múā síquerā biiro wedesecu:
“Marí tiidugárere tiimasíā”, jīī-
cu. Teerora niíā, niirōpeja. Apetó
tiiró, marí tiidugáre marírē tii-
ápuricu. “Marí tiidugárere tiima-
síā” jīírē diamacú niipacari, marí
tiidugáre marírē dutirijāārō. ¹³Apeyé cúā wedesere diamacú
niíā: “Yaaré páaga maquē tiirígue
niíā; páagape yaaré boocú”. Cōā-
macūpe tee puarópūre petirí tii-
gúdaquí. Apeyepé diamacú nií-
ria. Cōāmacū ōpūūrírē tiígū, ñee-
apesodeaatiadari ōpūūrírē tiirí-
yígu. Maríye ōpūūrī Jesús booró
tiíadare ōpūūrī niíā. Jesupé tee-
ōpūūrī Ōpū niíi. ¹⁴Cōāmacū Je-
suré masōrigu niiwī. Teerora cūū
tutuaremena marícārē masōgū-
daquí.

¹⁵¿Ateré múā masíriite? Múā-
ye ōpūūrī Cristoya ōpūūmena cā-
meyioa. ¿Marí Cristoya ōpūūrē
ñeeape wapatári basocoya ōpūū-
mena cāmeyioadari? Tiirídojāā. ¹⁶¿Atecárē masíriite? Ũmū ñee-
ape wapatári basocomena niigū,
cúā puará sicaōpūū tiiróbiro pu-
tuácu. Cōāmacūye queti jóari-
pūpu tee maquē jóanoā: “Cúā
puará sicaōpūū tiiróbiro pu-
tuá-
adacua”,^h jīī jóanoā. ¹⁷Teerora

^h6.16 Génesis 2.24.

sũcã sũcũ Jesucristo marĩ Òpũme-
na niigũ, cũũ wãcũrẽmena cũũ-
mena cãmeyioqui.

18 “Àpẽrãrẽ ñeeapedugamiga”
jĩĩ wãcũrõno tiigũ, teeré dutiwá-
ya. Apeyé marĩ ñañaré tiiré marĩ-
ye òpũũrĩrẽ ñañorĩcu. Marĩ ñee-
apesodeaatirape, marĩye òpũũrĩ
petire ñañorã tiia. 19-20 ¿Múã ma-
sĩriite? Marĩrẽ Cõãmacũ Espiritu
Santore ticorigu niiwĩ. Marĩye
òpũũrĩ Espiritu Santoya wiibiro
niã. Cũũ marĩmena niĩ. Cõãma-
cũ wapapacãremena marĩrẽ wa-
patĩrigu niiwĩ. Teero tiirã, marĩ-
ye òpũũrĩmena marĩ booró tiima-
sĩña maniã. Marĩye òpũũrĩ, marĩ
wãcũrẽ Cõãmacũye niã. Marĩye
òpũũrĩmena añuré tiãda, àpẽrá
Cõãmacũrẽ añurõ wãcũãrõ jĩĩrã.

Nãmocũtĩre maquẽ

7 1 Meczũtĩgãrẽ múã jóaripũpũ
sãĩñãrĩguere yũũgũda. Nãm-
mocũtiheri, añũujãã, añũurõpeja.
2 Teero niipacari, nãmocũtihera
noo booró ñeeapesodeaatibocua.
Teero tiirã, ùmũá cũãcõrõ nãm-
ocũtiro booa. Numiãcã cũãcõrõ
manũcũtiro booa. 3 Ùmũ cũũ nãm-
moména añurõ niãrõ. Coocã
cũũmena teerora niãrõ. 4 Manũ-
cũtĩgore cooya òpũũ dícu niiria;
coo manũ booróbĩrora cũũmena
niirõ booa. Coo manũcãrẽ cũũya
òpũũ dícu niiria; cũũ nãmoo bo-
róbĩrora coomena niirõ booa.
5 Cũã biiro tiãro: Numiõ coo ma-
nũ coomena niidũgari, yũũaro.
Cũũcã coore yũũaro. Apetó tiirã,

cũã biiro cãmerĩ jĩĩbocua: “Marĩ
tiirucũrobiro tiirĩjããda ména;
Cõãmacũpere sũubuseada”, jĩĩ
wedesebocua. Cũã “noquẽ bũre-
cori sũubuseada” jĩĩ quẽnoãrĩ si-
ro, sũubusecua. Sũubuseari siro,
too sũguero niirecutiarĩrobirora
manũmena, nãmoména niãrõ.
Teero tiihéri, cũã wãcũtutuheri,
Satanás ñañaré tiidũtĩboqui. Àpẽ-
rãména noo booró ñeeaperi tii-
bóqui.

6 Yũũ múãrẽ teeré dutirẽbiro
jĩĩgũ mee tiia. “Múã teero tiirĩ,
añũãdacu” jĩĩgũ, teero jĩĩ. 7 Yũũ
biiro wãcũã: Yũũ múã niipetirare
yũũ tiiróbiro nãmomanirã niirĩ
boomĩga. Cõãmacũpe basocãcõ-
rõrẽ cũã tiãdarere cúũrigu niiwĩ.
Àpẽrãrẽ nãmomanidutigũ, ma-
nãmomanidutigũ cúũrigu niiwĩ.
Àpẽrãpẽre nãmocũtidutigũ, ma-
nãmocũtidutigũ cúũrigu niiwĩ.

8 Meczũtĩgã múã nãmomanirã-
rẽ, manãmomanirãrẽ, wapewia nu-
miãrẽ jĩĩgũda. Múã yũũ tiiróbiro
nãmocũtiheri, manãmocũtiheri,
añũniã. 9 Ùmũá numiãmena niidũ-
gara nũcãhãrãno nãmocũti-
aro. Numiãcã teerora manãmocũti-
aro. Cũã nãmocũtiri, manãmocũtiri,
nemoró añũã. Teero tiirã, cũã nu-
miãmena, ùmũãmena niidũgare
dícuere wãcũricua.

10 Yũũ wãmosãrirare biiro du-
tia: Ate marĩ Òpũ dutiré niã; yũũ
dutiré mee niã: Numiõ coo ma-
nũrẽ cõãrĩjããrõ. 11 Cõãgõ, sũcõrã
pũtũãaro; o coo manũ niimirĩgu-
mena quẽnoãrõ; cũũmena niãrõ

sũcã. Ǽmucã teerora cũũ nũmoré cõarijããrõ.

¹²Ǽpẽrãrẽjã yũũ wãcũrere biiro jĩĩgũda. Ate wãcũrẽ marĩ Ǿpũ yũũre wederẽ mee niĩã. Apetõ tiigũ, sũcũ mũã menamacũ Jesurẽ padeohégore nũmocũtiboqui. Coõ cũũmena niirucudũgari, cõarijããrõ.

¹³Teerora sũcã padeohégure manũcutigocã coomena cũũ niirucudũgari, cõarijããrõ. ¹⁴Padeohégũ nũmo coõ Jesurẽ padeorẽ wapa coõ manũcã Cõãmacũ ãñurõ tiinórĩgũ niiqui. Teerora padeohégo manũ cũũ Jesurẽ padeorẽ wapa cũũ nũmocã Cõãmacũ ãñurõ tiinórĩgo niico. Teero tiirã, cũã põna Jesurẽ padeohera põna tiirõbiro niiricua. Teero tiigũ, Cõãmacũ cũã põnarẽ ãñurõ tiiqui. ¹⁵Jesurẽ padeohégũno cũũ nũmoré cõãdũgagũ, cõãjããrõ. Jesurẽ padeohégocã coõ manũrẽ cõãdũgago, cõãjããrõ. “Yũũre cõãrijãña; yũũmena niijãña”, jĩĩmasĩña maniã. Cõãmacũ marĩrẽ cãmerĩquẽrõ manirõ niirecutiri booi. ¹⁶Jesurẽ padeogõ coõ manũrẽ Jesurẽ padeohégure “yũũmena niigũ, padeogũdaqui” jĩĩmasĩña maniã. Teerora sũcã Jesurẽ padeogũcã cũũ nũmo Jesurẽ padeohégore “yũũmena niigõ, padeogõdaco” jĩĩmasĩña maniã.

¹⁷Tee biipacari, aterẽ yũũ niipetiro macãrã, Jesurẽ padeorẽ põnarĩ macãrãrẽ dutia: Mũãcõrõ Cõãmacũ mũãrẽ sicato cũũ põna pũtuãri tiirõbirora atitõ-

cãrẽ teerora niirõ booa. ¹⁸Cõãmacũ ãpẽrãrẽ cõnerĩgũ yapa macã caserõre widedcõãnorirare cũũ põna pũtuãri tiibóqui. Cũã widedcõãnorira niĩãrõ. Widedcõãnoña manirãrẽ cũũ põna pũtuãri tiirĩcãrẽ, teerora widedcõãnoña manirã niĩãrõ. ¹⁹Widedcõãnorĩgũ niirĩ, o widedcõãnoña manigũ niirĩcãrẽ, wapamanĩã. Cõãmacũ boorõ tiirẽpe wapacũtĩnetõnũcãã. ²⁰Niipetira Cõãmacũ cũãrẽ sicato cũũ põna pũtuãri tiirĩto cũã niisũguerirobirora niirucujãrõ booa. ²¹Dutiapenori basocareⁱ Cõãmacũ cũũ põna pũtuãri tiirĩ, cũã dutiapenorere wãcũpatirijããrõ. Apetõ cũãrẽ dutirã “wãaya” jĩĩrĩ, witiõããrõ. ²²Cõãmacũ marĩ Ǿpũ Jesurẽ padeodutĩgũ mũãrẽ beserĩgũ niiwĩ. Teerora sũcũ besenũcãritore, dutiapenori basocũ niirĩgũ niiwĩ. Atitõre biiro niĩã: Teero dutiapenori basocũ niipacũ, Jesumẽna niijĩgũ, dutiaperere witiĩgũ tiirõbiro niiqui. Jesuyẽ maquẽrẽ padequi. Ǽpĩ cũũ besenũcãritore, dutiapenoña manigũ niirĩgũ niiwĩ. Atitõre Cristore padecoteri basocũ tiirõbiro niiqui sãa. ²³Cõãmacũ mũãrẽ wapapacãremena wapatĩrĩgũ niiwĩ. Teero tiirã, ãpẽrã dutiapenori basoca tiirõbiro niirijãña. ²⁴Cõãmacũ sicato besenũcãrito, mũã niirecutirirobirora niijãña. Cũũmena ãñurõ niĩña.

ⁱ7.21 Pecasãyemena “esclavos” niĩiya.

²⁵Wāmosíaherare marí Ōpū dutiré maniā. Marí Ōpū yũre bóaneō ññarémena múārē yũ wederére tʷorí tiiríḡu niuwí. Teero tiigú, yũ wácūreperere wedeḡda. ²⁶Biuro wácūā: Atitóre pee ñañarō netōrē niā. Teero tiigú, sícū cūñ niirōbirora pʷtʷájāārō. ²⁷Nʷmocʷtiḡu coore cōārijāārō. Nʷmomanigū nʷmo āmaārijāārō. ²⁸Nʷmocʷtiḡu Cōāmacūrē netōnʷcágū mee tiii. Numiócā wāmosíago, Cōāmacūrē netōnʷcágō mee tiyo. Teero niipacari, wāmosíarirare cūā catirí bʷrecoreire pee ñañarō netōrē niā. Yũ cūā ñañarō netōrēre boosárimiga.

²⁹Yáa wedera, yũ múārē ateré wedeḡgaga: Atibúreco petiáदारo péero dʷsaa. Teero tiirá, mecūāmena nʷmocʷtira nʷmomanirā tiiróbiro niirō booa. ³⁰Boorituari basoca boorituahera tiiróbiro niirō booa. Hsenirācā tʷsahera tiiróbiro niirō booa. Apeyenó sārā cūāye niidoaadarere tiiróbiro tʷḡueñarijāārō. ³¹Atibúreco maquēmena añurō netōrá tee dícre wácūrijāārō. Atibúreco maquē marí ññaré ditiwaro tiia.

³²Múārē wácūpatiro maniró niirí boogá. Nʷmomanigū marí Ōpūye maquērē bayiró wácūqui, Jesucristo hsenirí boogú. ³³Nʷmocʷtiḡupe atibúreco maquērē bayiró wácūqui, cūñ nʷmoré hsenirí boogú. ³⁴Cūñ nʷmo, teero

biiri Jesucristo hsenirí boogú, cūñ tiidugáre pʷaró niicu. Numiácārē teerora niā. Manʷmanigō marí Ōpūye maquērē bayiró wácūco. Cooya ōpūāmena, coo wácūrēmena Cōāmacū booró tiidugáco. Manʷcʷtiḡope atibúreco maquērē bayiró wácūco, coo manʷrē booságō.

³⁵Yũ múārē añurē booságū wede, jóacoa. Múā tiirére cāmotádugariga. Teero tiiróno tiigú, múārē añurō niirí boogá. Teero biiri marí Ōpūye dícre wácūri boogá.

³⁶Sícū cūñ macō bʷcʷó wáari ññagū,^j biuro wácūqui: “Yũ macōrē añurō tiiríga; coo manʷcʷtiri, añubocu”, jīi wácūqui. Teero jīḡḡāno numicūārō. Teero tiiré ñañaré tiiré mee niā. ³⁷Āpīpéja cūñ añurō wácūāri siro, “yũ macōrē numicūricu” jīiqui. Cūñ teero tiidugáre añuniā. Yũ macō manʷcʷtirijāārō jīḡḡū, añurō tiigú tiiquí. ³⁸Biuro niā: Numicūḡū añurō tiigú tiiquí. Numicūhēḡcā toorá añunemoró tiiquí.

³⁹Marírē dutiré biuro niā: Manʷcʷtiḡo coo manʷ catiri, cūñmena niirucujāārō. Cūñ diari siro, coore cāmotáre manirí, coo tʷsagúmena manʷcʷtimasíco. Cūñ Jesuré padeogú niārō. ⁴⁰Yũpe biuro wácūā: Coo āpīmēna dúutuhego, nemoró hseniremena niico. Yũcā Espíritu Santore cʷojíḡū, teero wedesea.

^j7.36 Apepú biuro tʷonóā: Sícū cūñ nʷmo niigōdo bʷcʷó wáari ññagū, ...

Weerirare wáicu diiré ticoré
maquē

8 ¹Yuu mecütigārē apeyé múã sãĩnãriguere yuuguda. “¿Wáicũra dii cãã weerirare ticoariguere yaajãrõ booi?” jĩiriguere yuuguda. “Weerirare cãã padeoré wapamaníã; teeré masĩtoaa”, jĩicu múã. Teerora niĩã, niirõpeja. Teero jĩĩrã, biiro jĩĩrã tiicú: “Ûsãpeja ãpẽrá nemorõ masĩnetõnucãã”, jĩĩamajãrã tiia. Marĩ cãmerí maĩrá, biirope tiicú: ãpẽrãré tiiapucu, Cõãmacũrẽ padeonemõãrõ jĩĩrã. ²“Masĩnetõnegũ niĩã” jĩĩgũno ãñurõ peti masĩgũ mee niiqui. “Biirope ãñurõ masĩrõ boocú”, jĩĩmasĩriqui. ³Cõãmacũ cũũrẽ maĩgũrẽ masĩtoaqui.

⁴Wáicũra dii cãã weerirare ticoarigue maquẽpere biiro wedeguda: Marĩ masĩã: Cãã weerira wapamanícua; Cõãmacũ sĩcũrã niiqui. ⁵ãpẽrá cũũrẽ padeohérapu cõãpõnapere padeocúa. Ûmuãsepu niirãrẽ, atibúrecopu niirãrẽ padeocúa. Cũãrẽ marĩ Cõãmacũrẽ padeorõbiro tũgueñacua. “Marĩ õpãrá niĩya”, jĩicua. ⁶Marĩpe ateré masĩã: Cõãmacũ marĩ Pacu sĩcũrã niiqui. Cũũ niipetire atibúreco maquẽrẽ bauanéyigu. Marĩ cũũ põna cũũ dutirõ tiiádara niĩã. Jesucristo sĩcũrã marĩ Òpũ niĩ. Cũũmenarã niipetire bauanénoriro niiwũ. Marĩcãrẽ cũũmena niirĩ tiirĩgu niiwĩ.

⁷Niipetira Jesuré padeorã teeré masĩriya. Cãã sĩquẽrã too sũgueropu weerira dícure padeomíwã. Mecütigārē weerirare ticoarigue diiré yaara, biiro wãcũcua: “Teeré yaara, weerirare padeorã tiia”, jĩicua. Padeobayíhera yaara, wapa cõorã tiirõbiro tũgueñacua. Teeména cãã wãcũrẽre ñañocúa. ⁸Marĩ yaaré, marĩ yaaherecã marĩrẽ Cõãmacũrẽ masĩrĩ tiinemória. Marĩ yaara, nemorõ ãñurã wáaricu. Yaahera, ñañarã wáaricu. ⁹Teero niipacari, ãñurõ tiiyã múã. “Niipetirere yaamasĩã” múã jĩĩréména ãpĩ ãñurõ padeobayíhegure ñañaré tiirĩ tiirĩjãña. ¹⁰Biiro niĩã: Mũũ “cãã weerirare wapamaníã” jĩĩmasĩpacu, cãã weerigure súbusepeoropu yaagu wáabocu. ãpĩ padeobayíhegu mũũ teero tiirẽre ññaboqui. Mũũrẽ ññacũgũ, cũũcã weerirare ticoariguere yaagu wáaboqui. ¹¹Mũũ masĩpacu yaagu, padeobayíhegupere “yuũ ñañaré tiigú tiigã” jĩĩ wãcũrĩ tiigú tiia. Cristo cũũcãrẽ diabosarigu niiwĩ. Mũũ yaaréména cũũ padeorẽre ñañorĩ tiibuyérĩjãña. ¹²Ateména pũtuãa sãa: Mũã padeobayíhegure ñañaré tiirã tiia. ¹³Teero tiirã, marĩ yaaréména marĩya wedegu padeobayíhegure ñañaré tiirĩ tiirã, diamacũrã wáicũra diiré yaanemoriãrõ booa, cũũrẽ ñañaré tiibuyérĩ jĩĩrã.

**Apóstoles cúa wederémēna
wapatá, yaamasícua**

9 ¹Yũcã Jesús cũyere wede-
dutigu beserigu niã. Āpērã
cũũ beserira tiiróbiro tiimasíã.
Yũcã marĩ Īpũ Jesuré ññawũ.
Múãrē marĩ Īpũye quetire wede-
wu. Múã teeré tuo, padeowú.
Teero tiirã, yũũ Jesús beserigu
niirere masíã. ²Āpērã yũũre “cũũ
Jesús cũyere wededutigũ bese-
rigũ mee niĩ” jĩĩrã niicua. Múã-
peja teero jĩĩria. Yũũ múãrē Jesu-
yé maquērē wederi siro, padeo-
wú. Teero tiirã, múã āpērã nemo-
ró yũũre “Jesús cũyere wededu-
tigũ beserigu niĩ” jĩĩmasíã.

³Āpērã yũũre wedepatira, “cũũ
Jesús beserigu mee niĩ” jĩĩcua.
Cúãrē biiro yũũ: ⁴Yũũ Jesús be-
serigu niijĩgũ, yũũ buerere tuorá-
re “ecayã yũũre” jĩĩmasíã. ⁵Yũũ-
cã āpērã Jesús beserira, Jesús
baira, teero biiri Pedrobirora yũũ
tiiri, añubojĩyu. Cúã nũmosánu-
miã Jesuré padeorãre cúãmēna
néewayã. ⁶¿Deero wácũĩ múã?
¿Ûsã dícu Bernabé, yũũ Jesuyé
quetire wederã yaacatidugara,
padedumasĩrigari? ⁷¿Surara cũũ
yaarere cũũ basiro wapatĩgari?
Wapatĩriqui. ¿Ûsere oterĩ basocu
teedũcare yaarigari? Yaaqui.
¿Oveja coterĩ basocu oveja òpē-
córe bipegú sĩnirĩgari? Sĩniquĩ.
⁸Yũũ tee queorémēna wederi,
yũũre “basocã wácũrē dícuere we-
dei” jĩĩrijãña. Moisére dutiré cúũ-
riguecã teeré jóanoã. ⁹Tee duti-

rēpũre biiro jóanoã: “Wecu trigo-
re wãñiãrĩ, Ɂseropũ tuusãri beto-
re tuusãrijãña. Yaadũgagũ, yaa-
aro”, jĩĩ jóanoã. Cõãmacũ teeré
jĩĩgũ, wecuã dícuere jĩĩgũ mee tii-
yígu. ¹⁰Cũũ teeré jĩĩgũ, ùsã cũũ-
ye quetire wederãre queorémēna
wedegũ tiiyígu. Ditare coamũtõ-
suguegũ, ãpĩ trigore wãñiãgũ
“tiidita oteré dũcare ñeẽadacu”
jĩĩrã, padequa. ¹¹Ûsã otenucãrira
tiiróbiro Jesuyé maquērē múãrē
wedenucãwũ. Otegú tee oteré
dũcare ñeeróbirora múãcã ùsã
bueré wapa apeyenó múã cũoré-
re péero ùsãrē ticori, añuniã.
¹²Múã āpērã múãrē buerãre tee-
ro ticojãcu. Ûsãpereja nemocú.

“Ûsãrē ticoya” jĩĩmasĩpacara,
“ticoya” jĩĩria. Teero jĩĩrõno tiirã,
teero nũcãjãwũ. Biiro wácũwũ:
“Marĩ sãĩrĩ, Cristoye quetire boo-
ribocua”, jĩĩ wácũwũ. ¹³¿Ateré
múã masĩriite? Cõãmacũwiipũ
paderĩ basocã Cõãmacũrē padeo-
rã yaaré néeati cúũriguere yaa-
cua. Teerora tiwiipũ wáicũrãre
sĩãrõpũ paderãcã tee diiré yaa-
cua. ¹⁴Cúã tiiróbiro Jesuyé queti-
re wederãcãrē “cúã tee wederé-
mēna wapatãyaaro” jĩĩrigũ niiwĩ
marĩ Īpũ. ¹⁵Teero jĩĩpacari, yũũ
sĩcãrĩ “ticoya yũũre” jĩĩricu. Me-
cũtĩgãrē múãrē apeyenó tico-
dutigũ mee teero jóaa. Bayiró jũabó-
rera diadũgaracu, múãrē yũũ
wederé wapa yaaré sãĩricu.

¹⁶Yũũ Jesuyé quetire wedegũ
niijĩgũ, “āpērã nemoró añugũ
niĩ” jĩĩmasĩria. Tee Cõãmacũ

yũre padedutire niiã. Yũ teeré wedeheri, yũre ñañibocu. ¹⁷Yũ boorémena wedegu doca, wapatábojĩyu. Cõamacũ yũre wededutiripeja, cũ yũre cúurigue dícre tiigú tiia. ¹⁸Teero tiiró, yũ añurõ usenire yũ wede wapatárebiro niicu. Yũ wapaséro maniró netõnére quetire basocáre wederémenape añurõ useniã. Jesús beserigu nijĩgũ, “wederé wapa ticoya yũre” jĩmasípacu, jĩria.

¹⁹Paucristore padeorí booságũ, biiro tũgueñaã: Sícũrẽ pade-cotegu niiripacu, yũ basiro niipetirare padecotegu tiiróbiro tũgueñaã. ²⁰Judíoapũtopũ niigũ, cũãrẽ Cristore padeorí booságũ, cũã tiiróbirora tiia. Yũ Moisére dutiré cúuriguemena niiripacu, tee dutirémena niirá pũtopũ wáagu, cũã tiiróbiro tee dutirére tiia. Cũãrẽ Cristore padeorí booságũ, teero tiia. ²¹Tee dutirémena niihẽrã pũtopũ wáagu, cũãrẽ Cristore padeorí booságũ, tee dutirémena niihẽgũbiro niiã. Teero niipacu, “Cõamacũ dutirére tiihẽgu niiã” jĩgũ mee tiia. Yũ Cristo boorére tiidugágu nijĩgũ, Cõamacũ dutirémensepe niiã. ²²Yũ padeobayíheramena niigũ, cũãrẽ Cristore padeonemórí boogũ, cũãbirora tiia. Ateperẽ tiinemóã sũcã: Niipetirare “¿deerope yũ tiirí, netõdugámĩ cũã?” jĩgũ, cũã tiirucúrobirora tiia. ²³Tee niipetirere tiia, niipetiro macãrã Jesuyé quetire tũóaro jĩgũ. Tee-

Pũumena tiirí beto

ro tiigú, yũcã cũãmenarã Cristo ticoadarere ñeegũdacu.

²⁴Mũã masĩã: Cũtũrópũ wáara, niipetira cũtũcúa, “¿noãpẽ cũtũbayínemoĩ?” jĩrã. Niipetira cũtũpacára, sícũrã wapatáqui. Mũãcã Cõamacũ ticoadarere wapatádu-gara, cũtũrĩ basoca tiiróbiro tutuaremena Cõamacũ booréperẽ tiiró booa. ²⁵Niipetira cũã cũtũádari sũguero, bayiró cũtũbuécua. Too sũgueropũ cũãye õpũrĩrẽ ñañoríguere duujácu. Cũã pũumena tiirí betore wapatádu-gara, teero tiisũguécua. Tiibeto máata bóajõacu. Marĩ ñeẽadarepeja petirícu. ²⁶Teero tiigú, yũ cũtũrĩ basocú capea iñahẽgũ tiiróbiro noo booró tiiría. Cãmerĩquẽrĩ basocu añurõ cãmerĩquẽmasihẽgũ cũ booró tiijáqui. Yũrepeja cũũbiro tiidugáhegu, yũ tiíadarere añurõ wãcũsuguea. ²⁷Yáa õpũũrẽ quẽnojeádu-tigu, ñañarẽ tiidugárere nucãjãã. Yáa õpũũ yũre dutiria; yũ basi-ro yáa õpũũrẽ dutia. Teero tiiría-

tã, Jesuyé quetire ãpẽrãré wedegú niipacu, Cõamacũ ñnacõropure ñañarõ pũtũábocu.

Weerirare padeorijãña

10¹Yáa wedera, múãrẽ ateré múã masĩrĩ boogá: Niipetira ãsã ñecũsũmuã õmebũruá doca niiyira. Niipetira Día Oco Sõárímaarẽ tãawayira. ²Niipetira “Moisémena niã” jĩrẽre ãnorá, õmebũruáre nũnũ, tiimaarẽ tãawayira. Cũã õmebũruáre nũnũ, tiimaarẽ tãawariguemena wãmeõtinorirabiro pũtuáyira. ³Niipetira maná wãmecutirigue Cõamacũ ticoriguere yaayira. ⁴Niipetira oco Cõamacũ ticoriguere sĩniyira. Tee oco ãtãgãpũ witiyiro. Tiigá ãtãgã Cõamacũ ticoriga niyiro. Cristora tiigabiro niĩ. Cũã noo wáaro cãmẽna niyigu. ⁵Cõamacũ cũãrẽ teero tiipacári, cũãpe cũũrẽ ãsenirĩ tiiriyira. Cũũrẽ netõnucárlĩ ññagũ, paure yucu manirõpũ diari tiyigu.

⁶Cũãrẽ teero wáarigue marĩre queoré ticoré niã. Marĩrẽ cũã tiirírobiro ñañarẽre ɣgaripéarijããrõ jĩrõ, teero wáayiro. ⁷Teero tiirá, cũã siquẽrã tiirírobiro weerirare padeorijãña. Cõamacũye queti jóaripũpũ cũã tiiríguere jóanoã: “Cũã yaa, sĩni, too síro cũã booró bosebureco tiinucáyira”,^k jĩ jóanoã. ⁸Marĩpeja siquẽrã cũã tiirírobiro noo booró ñeeaperijããda. Cũãcã teero tiirígue

wapa sicabũrecore veintitrés mil diayira. ⁹Teero biiri siquẽrã cũã tiirírobiro marĩ Õpũrẽ cúari tiirijããda. Cũãcã teero tiirígue wapa paũ ãñaã bacasiãnoyira. ¹⁰Teero biiri sũcã cũã siquẽrã Cõamacũrẽ wedepatirírobiro wedepatirijãña. Cũãcã wedepatirigue wapa ángele sãadutinorigu cũãrẽ sãáyigu.^m

¹¹Atibũreco petiwáro tia. Teero tiigá, Cõamacũ marĩ atitó macãrãrẽ masĩdutigu, cũãrẽ teero tiyigu. Cũũ cũãrẽ wáariguere jóadutirigu niiwĩ, marĩrẽ cũã tiirírobiro tiirijããrõ jĩgũ, cũãrẽ wáarírobiro marĩrẽ wáari jĩgũ. ¹²Teero tiigá, sícũ “yũpeja ãñurõ padeogá niã; ñañaré tiiría” jĩ wãcũgũno ãñurõ tũomasĩña, ñañaré tiirĩ jĩgũ. ¹³Apetó múã ñañaré tiidugácu. Múã dícu-re teero wáaricu; niipetirapure teero wáacu. Cõamacũpe múãrẽ tiápurucugu niijigũ, múã nocõrõ nũcãrẽre masijigũ, múãrẽ ñañaré tiidugánemore jeari tiiriqui. Ñañaré tiidugáre jeari, Cõamacũ múãrẽ tutuare ticogũdaqui, ñañaré tiirijããrõ jĩgũ.

¹⁴Teero tiirá, yũ maĩrá, múã cũã weerirare padeorijãña, ñañarõ wáari jĩrã. ¹⁵Múã ãñurõ masĩrá niã. Teero tiirá, múã basiro yũ wedeserere “diamacũ niã” o “merẽã niã” jĩãdacu. ¹⁶Marĩ bo-cara, sĩnirĩ bapa sĩniádari sũgue-ro, Cõamacũrẽ ãsenire ticoa. Tii-

^k 10.7 Éxodo 32.6.

^l 10.9 Números 21.5-6.

^m 10.10 Números 16.41-49.

bapare s̄nirá, “Cristoye díi marĩ-rẽ òmayudiabosariguemenarã marĩ cũm̄ena niã” jĩdũgara tiia. Párgãrẽ bato yaara, “Cristoya òpũũ cũũ diari òpũũmenarã marĩ cũm̄ena niã” jĩdũgara tiia. 17 Marĩ sicagá maquẽ pãrẽ yaaa. Teero tiirã, marĩ paũ niipacara, sicaõpũũ tiiróbiro niã.

18 Israelya põna macãrãrẽ wã-cũña. Cũã Cõamacũrẽ padeorã, wáicũrãrẽ s̄iãpéocua. Tee diirẽ yaara, “Cõamacũmena niã” jĩrã tiicúa. 19 ¿Deero jĩdũgagũ tiii yũũ teeména? “Wáicũra díi cũã weerirare ticoariguere marĩ yaara, weeriramena niãdacu”, ¿jĩdũgagũ tiigári? “Weerira cati-cua”, ¿jĩdũgagũ tiigári? Jĩria. 20 Biiope jĩdũgagũ tiia: Cõamacũrẽ padeohéra cũã weerirare wáicũra diirẽ ticora, Cõamacũrẽ ticora mee tiíya; wãtĩãpere tico-ra tiíya. Múãrẽ wãtĩãmena niirĩ boorã. 21 Marĩ Òpũrẽ padeorã-mena vinorẽ s̄nirã, pãrẽ yaara, marĩ Òpũrẽ padeorẽ wiyará tiia. Teerẽ yaaarira wãtĩãyere s̄ni, yaaro boorã. 22 Marĩ Òpũrẽ doeri tiidũgáricu. Cũũ marĩmena cúari, marĩ cũũmena s̄icãrĩbíri-cu; tutuagũ niiqui.

**Marĩ booró tiirã, ãpẽrãrẽ
maĩrĩbocu**

23 Múã s̄iquẽrã biiro wedesecu: “Marĩ tiidũgãrere tiimasã”, jĩ-cu. Teerora niã, niirõpeja. Apetó

tiiró, marĩ tiidũgãrẽ marĩrẽ tii-ápuri-cu. “Marĩ tiidũgãrere tiimasã” jĩrẽ diamacũ niipacari, tee-pé ãpẽrãrẽ Cõamacũrẽ ãñuró pa-deorĩ tiiricu. 24 Múãye dícũre wã-cũrijãrõ booa; ãpẽrãyẽ niãdare-cãrẽ wãcũrõ booa.

25-26 Cõamacũye queti jóaripũ-pũ biiro jóanoã: “Niipetire atibú-recopũ niirẽ marĩ Òpũye niã”,ⁿ jĩ jóanoã. Teero tiirã, yaarẽ dúaropũ dúarere noo booró sã, yaaya. “¿Weerirare súubusepeoari-gue díi niirĩ?” jĩ sãñãrijãña, wa-pa cõorã tũgueñarĩ jĩrã.

27 Apetó tiigũ, s̄icũ Jesuré padeohégũ múãrẽ cũũ pũtopũ yaadutiboqui. Múã cũũ pũtopũ wãdũgara, niipetire cũũ ecarere yaaya. “¿Ate deero tiarigue díi niirĩ?” jĩ sãñãrijãña, wapa cõorã tũgueñarĩ jĩrã. 28 Toopũ niirĩ, ãpẽrã múãrẽ biiro jĩbocua: “Ate weerirare cũã ticoarigue díi niã”, jĩbocua. Múã cũã padeorẽ-re ñãñorĩ jĩrã, tee diirẽ yaarijãña, wapa cõorã tũgueñarĩ jĩrã. 29 Múãye maquẽrẽ wederia. Múã yaara, ñãñarõ tũgueñaricu. Cũã tũgueñare maquẽrẽ wedegũ tiia. “Yaaya maniréno niã”, jĩ tũgue-ñacua.

Múã yũũre sãñãbocu: “¿Deero tiirã ãpẽrã tũgueñaremena ùsãpe ùsã yaadũgarere yaarigari? 30 ùsã yaarere Cõamacũrẽ usenire tico-ri, ãpẽrã ùsã yaarere merẽã jĩ-mas̄ricua”, jĩbocu. 31 Yũũpeja

ⁿ10.25-26 Salmo 24.1.

múãrẽ biiro wedea: Marĩ yaarémena, marĩ s̄nirémena, marĩ booró tiirémena Cõãmacũrẽ use-nirĩ tiiáda, ãp̄erácá Cõãmacũrẽ “ãñunetõjõãĩ” jĩĩãrõ jĩĩrã. ³²Múã tiirémena s̄icũnorẽ ñañarẽ tiiéñorijãña; niipetira Cõãmacũ põnarẽ, judíoare, judíoa niih̄erãrẽ ñañarẽ tiiéñorijãña. ³³Yũucã teerora tiia. Niipetire yũũ tiirémena niipetirare ãñurõ tiidugáa. Niipetira netõnerĩ boogú, cúãye niĩãdarere boosáã; yũũpeja yée dí-cũre ãmaãria.

11 ¹Múãcã yũũ Cristore nũ-nũrõbirora teeré ññacũ, yũũre nũnũñã.

Numiá Jesuré padeorá neãrõpũ tiire maquẽ

²Múã yũũ tiiriguere teero wã-cũpetirucujããyiro. Yũũ múãrẽ bueriguescãrẽ diamacũ tiiáyiro. Teero tiigú, múãmena yũũ bayiró useniã. ³Apeyeré ateré múãrẽ masĩrĩ boogá: Cristo niipetira ãmũã sotoa niĩ. Ëmũpe cũũ nũmo sotoa niĩ. Cõãmacũ Cristo sotoa niĩ. ⁴Ëmũ súubusegũ, cũũya dupupũ sapeare pesarijãrõ booa. ^ñCũũ Cõãmacũ wededutirere wedegũ, teerora pesarijãrõ booa. Pesagúpeja bobooro tiigú tiiquí. Cũũ teero tiigú, marĩ Òpũ Jesucristore quioníremena padeoriqui. ⁵Numiõpeja súubusego, cooya dupupũ suti caserore

pesaro booa. Coo Cõãmacũ wededutirere wedego, teerora tiirõ booa. Pesahegopeja bobooro tiigó tiicó; marĩ Òpũ Jesucristore quioníremena padeorico. Póare súa pedenorigo tiirõbiro niico. ⁶Sicõ numiõ pesarí casero pesahego, sica diamacũrã coo póare súacõãjããrõ. “Yũũre súapetiãtã, o pedeatã, bobooro tũgueñabocu” jĩĩgõ, suti caserore pesaro. ⁷Ëmũpe Cõãmacũ niirere, cũũ dutimasĩrere ãñoĩ. Teero tiigú, pesarijãrõ booa. Numiõpe coo manũ ãñurõ dutimasĩrere ãñooyo. Teero tiigó, suti caserore pesaro booa. ⁸Múã masiã: Sicatorpũra Cõãmacũ basocũre tiigú, ãmũrẽ numiõya cõãmena tiiriyigũ; numiõpere ãmũya cõãmena tiiyigũ. ⁹Cõãmacũ Adãnrẽ tiigú, Evare tiiápuaro jĩĩgũ mee tiiyigũ. Evare tiigúpeja, Adãnrẽ tiiápuaro jĩĩgũ tiiyigũ. ¹⁰Teero tiirã, múã neãrõpũre niirã, numiã suti caserore pesaro booa. Teero tiigõno coo manũ dutirémena niirere ãñocó. Ángeleacã coo teero tiirere ññacua. ¹¹Teero niipacari, marĩ Jesuré padeorã cãmerĩ tiiápua. Ëmũã cúã nũmosãnumiã tiiápure manirõ niimasĩricua. Numiãcã cúã manũsũmũã tiiápure manirõ niimasĩricua. ¹²Ate diamacũrã niĩã: Cõãmacũ numiõrẽ ãmũya cõãmena tiiyigũ; teero biiri ãmũã numiãpũre bauácua. Nii-

^ñ11.4 “Jesuré padeorãmena neãgũ, sapeare pesariqui”, jĩĩdugaro tiia. Cũũ s̄icũrã niigũ, sapeamena súubuseri, ãñuniã.

petira Cõamacũ tiirira dícu ni-
íya.

¹³Numiá Cõamacũrẽ sãirã, du-
pupũ suti caserore pesaheri,
¿añuĩ? Múá basiro beseya. ¹⁴Ni-
petira ateré masinoã: Ëmũ póa-
ñapõ yoari, bobo niã. ¹⁵Numiõ-
pe póa yoariñapõ cuogó boborí-
co; tee póamena usenico. Coo
póamena suti caserore pesagobi-
ro tiicó. ¹⁶Yũũ wedeserere “dia-
macú niiria” jĩgũnorẽ biiro jĩ-
gũda: “Ësã teero dícu tiirucúa.
Teero biiri Jesuré padeoré põnarĩ
macãrãcã teerora tiirucúcu”, jĩ-
gũda.

Neãyara diamacú tiirírigue

¹⁷Mecũtígã múãrẽ apeyeré
jóaa. Ateré jóagu, múãmena use-
niria. Múá neãrã tiiré múãrẽ Je-
suré padeonemórĩ tiiróno tiirã,
padeorére ñañorã tiia. ¹⁸Múãrẽ
ateré jĩsuguegũda: Múá neãrã,
sĩcãrõména yaariayiro. Teeré
tuoáwũ. Yũũ tũgueñarĩ, yũũre
diamacú maquẽrẽ wedecoaya.
¹⁹Ate diamacúrã niã: Múá bata-
ricãrẽ, añuniã. Teeména “¿noãpé
diamacú Jesuré padeorã niĩto?”
jĩrẽre ãnoãdacu. ²⁰Múá neãyara,
marĩ Òpũ cũũ buerãmema yaatu-
rirobiro diamacú tiiríayiro.
²¹Múá yaaré néewarere noo bo-
ró yaanucãjããyiro. Æpẽrá juamé-
na putuá, Æpẽrá sĩni, cũmu, ti-
áyiro. ²²Múá pairó yaa, sĩnidugá-
ra, múãye wiseripũ teero tiiyá.
¿Múá Æpẽrãrẽ Jesuré padeorãre
doo niĩ? Æpẽrá bóaneõrãrẽ bo-

booro wáari tiirã tiíayiro. Múã
teero tiiré quetire tũogú, ¿deero
jĩgũdari yũũ múãrẽ? “Múãmema
useniã” ¿jĩgarite? Jĩrido-jãgũda-
cu.

Jesús cũũ buerãmema yaaturigue

(Mt 26.26-29; Mr 14.22-25;

Lc 22.14-20)

²³Yũũ múãrẽ bueriguere marĩ
Òpũ yũũre buewi. Biiro niã: Je-
suré ñatutirapũre ticoadari ña-
mirẽ cũũ pãrẽ née, ²⁴Cõamacũrẽ
usenire ticoyigu. Yaponó, puatá-
sã, jĩiyigu: “Ate pã yũũ múãrẽ
diabosaadari õpũũbiro niã. Ate-
ré tiiyá, yũũ múãrẽ diabosarere
wãcũrã”, jĩiyigu. ²⁵Yaaari siro,
teerora tiiyigu sĩnirĩ bapamena.
Cũũ buerãre tĩgũ, jĩiyigu: “Ati-
bapã maquẽ yée díibiro niã. Yée
díimema Cõamacú mama netõné-
re quetire cúũgũdaqui. Múá tii-
bapare sĩnirécõrõ yũũre wãcũ-
ña”, jĩiyigu. ²⁶Teero tiirã, múã
pãrẽ yaara, tiibapare sĩnirã, marĩ
Òpũ marĩrẽ diabosariguere ãñorã
tiia, tée cũũ putuaatiripũ.

Bocaadari suguero, wãcũdutire

²⁷Bocaadara quioníremema tii-
áro. Quioníremema ññahẽgũ yaa,
sĩni, Jesuré ñañarẽ tiiquí; Jesuyá
õpũũ, cũũye díire búri niiré tũ-
gueñaqui. ²⁸Marĩ niipetira boca-
adari suguero, marĩ tiiríguere
“ñañarẽ tiitú” jĩi, wãcũsugueru
booa. ²⁹Sicũ marĩ Òpũ marĩrẽ
diabosariguere wãcũripacu, pãrẽ
yaa, sĩnigú, ñañarõ tiinógũdaqui.

³⁰Teero tiirá, múã paü diarecutira, tutuhera niicu. Siquērã diajõtaoyira. ³¹Marí bocaadari suguero, wãcûpatisugueatã, Cõamacû marĩrẽ teero ñañarõ tiiríqui. ³²Marĩrẽ teero ñañarõ tiigú, marĩrẽ marí ñañarẽ tiirere duudutígu tiiquí. Marĩrẽ ãpẽrá cûũrẽ padeohéramena pecameru wáari booríqui.

³³Teero tiirá, yáa wedera, neãyara, biiro tiiyá: Sicãrõména yaaadara, niipetirare yueya. ³⁴Чабóаgуно cûũya wiipу yaaaro. Teero tiigú, Cõamacû múã ãñurõ neãrĩ ññagũ, ñañarõ tiiríqui. Apeyeré múã putopу wáаgу, quënogúda.

Espíritu Santo basocãcõrõrẽ tiimasĩrere tiorcẽ

12 ¹Yáa wedera, Espiritu Santo múãrẽ tiimasĩrere ticoqui, Jesuré padeorí põna macãrãrẽ tiiápuaro jĩigũ. Múãrẽ teeré masĩrĩ boogá.

²Múã ateré masiã: Múã Jesuré padeoádari suguero, múã menamacãrã weerirare padeorá wáari ñña, múãcã wáarira niuwũ. Weerira cûã padeorá catirá mee niĩya; wedeseriya. ³Teero tiigú, yуи múãrẽ ateré masĩrĩ boogá: Sícũno Espiritu Santo tiorcéména wedesegu ateré jĩimasĩriqui: “Jesús ñañarõ wátatĩjããrõ”. ãpĩpéja “Jesús marí õpũ niĩ” jĩigú Espiritu Santo tiorcéména dícu teeré wedesemasĩqui.

⁴Espiritu Santo tiimasĩre ticogu, merẽã dícu marĩrẽ batoqui. Espiri-

tu Santo tee niipetirere ticogú sícũrã niiqui. ⁵Marí merẽã dícu paderé cуoa, Jesuré padeorí põna macãrãrẽ tiiápuaro jĩirã. Marí õpũ tee niipetirere cúũrigu sícũrã niĩ. ⁶Marí merẽã dícu padea. Cõamacû marĩrẽ paderi tiigú sícũrã niiqui. Niipetire tee marí paderere ãñurõ wáari tiiquí. ⁷Espiritu Santo cûũ tiimasĩre tiorcéména marí niipetirare cûũ marĩmena niirere ãñoquí. Tee tiimasĩrere ticoqui, cãmerí tiiápuaro jĩigũ. ⁸Cõamacû Espiritu Santomena siquērãrẽ ãñurõ masĩréména wedesemasĩrere ticoqui. ãpẽrãrẽ cûũmenarã ãñurõ tуomasĩreména wedemasĩrere ticoqui. ⁹ãpẽrãrẽ cûũmenarã padeorere ticoqui. ãpẽrãrẽ cûũmenarã diarecutirare netõnémasĩrere ticoqui. ¹⁰ãpẽrãrẽ Cõamacû sícũrã tiimasĩrere tiiẽnomasĩrere ticoqui. ãpẽrãrẽ Cõamacû wededutirere wedemasĩrere ticoqui. ãpẽrãrẽ besemasĩrere ticoqui. Tee masĩréména “ãni wãtĩ tutuaremena biiro tii” o “Espiritu Santo tutuaremena biiro tii” jĩ besemasĩqui. ãpẽrãrẽ ãpẽrãyere máata wedesemasĩrere ticoqui, cûã tee wedesere tуohéra niipacari. ãpẽrãrẽ tee wedesere “biiro jĩidugaro tii” jĩ wedemasĩrere ticoqui. ¹¹Espiritu Santo basiro tee niipetirere tiiquí. Cûũrã basocãcõrõrẽ cûũ ticodugarere ticoqui.

Marí sicaõpũũbiro niã

¹²Maríya õpũũ maquẽ pee niã. Pee niipacaro, sicaõpũũrã niã.

Cristocã teerora niĩ. Marĩ cũũrẽ padeorã pau niipacara, sicaõpũũbiro niĩ. ¹³Marĩ niipetira Espiritu Santo sícũmena wãmeõtino-wũ. Teero tiigũ, marĩ judío, griego, dutiopenori basoca, dutiopenoña manirá sicaõpũũbiro niĩ tiii. Marĩ niipetira sícũrẽna cwoa Espiritu Santore.

¹⁴Sicaõpũũ sicawãme dícu niiria; sicaõpũũ pee õpũũ maquẽrẽ cwoa. ¹⁵Marĩya dwo wedeseri dwo niirõ, biiro jĩbocu: “Wãmo niiria; marĩya õpũũ maquẽ niiria”. Teero jĩpacaro, toopúra niijã. ¹⁶Marĩya cãmo péro wedesebocu: “Capea niiria; marĩya õpũũ maquẽ niiria”. Teero jĩpacaro, toopúra niijã. ¹⁷Marĩya õpũũ capea dícu niirĩ, ¿deero tii marĩ tũobóatau? Marĩya õpũũ cãmo péro dícu niirĩ, ¿deero tii marĩ wĩniñáboatau? ¹⁸Cõãmacũ marĩrẽ tiigũ, niipetire marĩya õpũũ maquẽrẽ cũũ cúũdugaropũ cúũrigũ niiwĩ. ¹⁹Sicaõpũũrũre niirẽno sicawãme dícu niitã, basocũya õpũũ niiribojĩyu. ²⁰Biiope niĩ: Sicaõpũũ pee wãme cwopacãri, sicaõpũũrã niĩ.

²¹Capea wãmorẽ “mũũrẽ booriga” jĩmasĩricu. Dupucã dwo porire “booriga” jĩmasĩricu. ²²Teero jĩrõno tiirã, marĩya õpũũ maquẽ apeyeré “tutuhere niĩ” jĩpacari, tee manirĩ, ãñurõ catimasĩricu. ²³Marĩya õpũũ maquẽrẽ apeyeré búri niirẽ tũgueñaã. Teero tiirã, teeré ãñurõ bauáro jĩrã, ãñurõ quẽnoã. Apeyeré bobooro tũgue-

ñarã, teeré yayióra, sutiré sãñaã. ²⁴Apeyé ãñurẽ baurépereja quẽnoría. Cõãmacũ marĩya õpũũ maquẽrẽ teero cúũrigũ niiwĩ, búri niirẽre wapapacárobiro iñaãrõ jĩgũ. ²⁵Cũũ niipetire marĩya õpũũ maquẽ sícãrõména paderi booquí; teero biiri sícãrõména cãmerĩ tiípuri booquí. ²⁶Marĩya õpũũrũre sicatabe pũnirĩ, niipetiropũ sesajõãã. ãñurõ wáaricãrẽ, niipetiropũ ãñurõ tũgueñaremena useniã.

²⁷Teero jĩgũ, biiro jĩgũ tiia: Múã Cristore padeojĩrã, cũũya õpũũbiro niĩ. Basocãcõrõ cũũya õpũũ maquẽbiro niĩya.

²⁸Cõãmacũ Jesuré padeorĩ põna macãrã watoapũre Jesús cũũyere wededutigu beserirare niipetira sotoapũ cúũrigũ niiwĩ. Cũã docare cũũ wededutirere wederãre cúũrigũ niiwĩ. Cũã docare cũũye quetire buerãre cúũrigũ niiwĩ. Cũã docare cũũ dícu tiimasĩrere tiieñorãrẽ cúũrigũ niiwĩ. Cũã docare diarecutirare netõnerãrẽ, tiípurare, dutirãre, ãpẽrãyere wedeserare cúũrigũ niiwĩ.

²⁹Niipetira Jesús cũũyere wededutigu beserira niiriya. Niipetira Cõãmacũ wededutirere wederã niiriya. Niipetira Cõãmacũye quetire buerã niiriya. Niipetira Cõãmacũ dícu tiimasĩrere tiieño-

masĩriya. ³⁰Niipetira diarecutira-re netõnemasĩriya. Niipetira ãpẽrãyere wedesemasĩriya. Niipetira cúa wedesere “biro jĩdũgaro tiia” jĩ wedemasĩriya. ³¹Teero tiirã, Espĩritu Santo nemorõ añurõ tiimasĩre ticorere booyã. Mecũtigãrẽ yũ mũãrẽ nemorõ añurere wedegũda.

Cãmerĩ maĩrẽ

13 ¹Marĩ ãpẽrãyere wedesemasĩpacara, ángleayere wedesemasĩpacara, cãmerĩ maĩhẽrĩ, marĩ wedesere wapamanĩcu. Yucũtuti páara o cõmequirirẽ páacarerabiro marĩ wedesere busũcu. ²Cõãmacũ marĩrẽ wededutirere wedemasĩpacara, cãmerĩ maĩhẽrã, búri niirã pũtuãa. Marĩ niipetire basocã masĩña manirere masĩpacara, niipetire Cõãmacũyere tuomasĩrã niipacara, cãmerĩ maĩhẽrã, búri niirã pũtuãa. Marĩ bayirõ padeorẽmena ãtãgũrẽ aperopũ wãadutimasĩpacara, cãmerĩ maĩhẽrã, búri niirã pũtuãa. ³Marĩ cõorẽ niipetirere bóaneorãrẽ ticobocu. Marĩ cúaãrẽ maĩripacara ticora, Cõãmacũ marĩrẽ “añurõ tiiwũ” jĩriqui. Marĩ Cõãmacũyere tiirĩ, cũaũrẽ padeohera marĩrẽ sóedutibocua. Cũaũyere tiipacãra, cãmerĩ maĩhẽrĩ, Cõãmacũ marĩrẽ “añurõ tiiwũ” jĩriqui.

⁴Marĩ cãmerĩ maĩrã, biiro tiia: ãpẽrã marĩrẽ merẽã tiirĩ, cúa tiirere nucãjãã. Niipetirare añurõ tiia. ãpẽrãrẽ ãnatutiria. “Biuro bii-

gũno niã yũũja”, jĩ wãcũria. “Ûsã ãpẽrã nemorõ niinetõncãrã niã”, jĩ wãcũria. ⁵ãpẽrãrẽ padeorẽmena wedesea. Marĩye niãdare dícuere wãcũria. Máata cúaria. ãpẽrãrẽ yoari cúañaria. ⁶ãpẽrã ñañarẽ tiirĩ ãñarã, useniaria. Cúa diamacũ maquẽpere tiirĩ, useniapua. ⁷Marĩ maĩrãrẽ cúa ñañarẽ tiirĩ, maĩdũria. “Too síro cúaãcã añurẽpere tiimasĩfadacua”, jĩ wãcũã. Wãcũtutuarucujãã. Cúa añurere tiirĩ yuea.

⁸Marĩ cãmerĩ maĩrẽ petirĩcu. Cõãmacũ wededutirere wederẽ petiãdacu. ãpẽrãyere máata wedesemasĩre petiãdacu. Cõãmacũyere tuomasĩremena wedemasĩre petiãdacu. ⁹Marĩ niipetirere Cõãmacũyere tuomasĩpetiria. Cõãmacũ wededutirere wedepacara, wedepetiria. ¹⁰Jesús pũtuãatiri, masĩpetijããdacu; “teerẽ tuomasĩriga” jĩnemoricu sãa.

¹¹Yũũ wĩmagũ niigũ, wĩmagũbiro wãcũ, wedesewũ. Bũcũ wãagũ, wĩmagũ niigũ tiirĩguere duujãwũ. ¹²Teerora sũcã atitõre marĩ añurõ tuomasĩria. Eñorõ bũcũropũ marĩ ãñarẽbiro niã; añurõ bauria. Too síropũ añurõ baurõ ãñaãdacu. Mecũtigãrẽ marĩ pẽerogã masĩã. Too síropũ cũa marĩrẽ masĩrõbirora masĩpetijããdacu.

¹³Teero tiirõ, ate itiãwãme niirucujããdacu: Cõãmacũrẽ padeorẽ, “cũaũ marĩrẽ añurõ tiigũdaqui” jĩ useniyuere, cãmerĩ maĩrẽ niirucujããdacu. Itiãwãme watoare cãmerĩ maĩrẽre upũti maquẽ niã.

**Āpērāyére máata wedesemasīrā
biiro tiiró booa**

14 ¹Āpērārē maīrucújāña. Cōāmacū Espírítu Santo mena tiimasīre ticorécārē bayiró booyá. Cōāmacū wededutirere wedemasīrere boonetónucāña. ²Āpērāyére máata wedesemasīgūno Cōāmacū dícre wedesequi. Basocáre wedeseriqui. Cūñ wedeserere tʷorícua. Espírítu Santo tutuaromena masīña manirére wedesequi. ³Cōāmacū wededutirere wedegúpe basocáre wedesequi. Cūñ wederi tʷoráre Cōāmacūrē padeonemórí tiiquí. Cūñ-rá wācūtutuari, añurō tʷgueñarí tiiquí. ⁴Āpērāyére máata wedesemasīgūno cūñ basiro Cōāmacūrē padeonemógū tiiquí. Cōāmacū wededutirere wedegúpe Jesuré padeorí pōna macārārē padeonemórí tiiquí.

⁵Múā niipetira āpērāyére máata wedesemasīrī boomíga. Tee nemoró múā Cōāmacū wededutirere wederi bayiró boosámiā. Cōāmacū wededutirere wederépe āpērāyére máata wedesere nemoró wapacutía. Sícū āpērāyére máata wedeseari siro, cūñ wedeseariguere āpī wederi, añunicu. Teero wedegū, niipetira Jesuré padeorí pōna macārārē padeonemórí tiiquí. ⁶Teero tiigú, yáa wedera, yūñ múā pʷtopʷ wáagū, āpērāyére máata wedeseri, tee wedesere múārē tiiápuricu. Cōāmacū yūñre wederére múārē

bueripereja, tiiápu. Cōāmacūyere yūñ añurō tʷomasīrere múārē wederi, tiiápu. Cōāmacū yūñre wededutirere wederi, tiiápu. Yūñ apeyeré buenemorí, tiiápu.

⁷Queorémena múārē wedegūda: Tōōróriwū noo booró putiámajārī, “¿ñeenó basaré niigari?” jīmasīña maniā. Búapūtētōcā noo booró búapūtēamajārī, “¿ñeenó basaré niigari?” jīmasīña maniā. ⁸Surara cāmerísīārā wáara, cornetare añurō putihéri, cūāyere quēnorícua. ⁹Múācā teerora niicu. Múā tʷomasīhēre wedeseri, “biiro jīdugara tiiya” jīmasīña maniā. Teero wedeseāmajāre niicu. ¹⁰Atibúrecopure pee merēā dícu wedesere niicu. Niipetire tee wedeserecōrō tʷomasínoā. ¹¹Yūñ āpērā wedesere tʷohégū, aperó macūbiro niīā. Yūñ wedeseri tʷohégū, cūñcā aperó macūbiro niiqui. ¹²Múācā āpērāyére tʷorícu. Teero tiirá, múā Espírítu Santo tutuaromena tiimasīre ticorére boorá, Jesuré padeorí pōna macārārē añurō padeonemórí tiimasīreperere boonetónucāña.

¹³Teero tiigú, āpērāyére máata wedesemasīgūno Cōāmacūrē biiro sáirō booa: “Yūñ wedesere ‘biro jīdugaro tiiā’ jī wedemasīrere ticoya” jī sáirō. ¹⁴Yūñ āpērāyére máata wedeseremena súbusegū, yeeripūnamena súbusea. Yūñ wācūrēmenape “biro jīgū tiiā” jīmasīricu. ¹⁵Too do-

care ¿deero tiigúdari yuu? Biiro-pe tiigúda: Yuu súubusegu, yeeripūnamena súubuseguda; teerora yuu wácūrēmenacārē súubuseguda. Yuu Cōāmacūrē basapeogu, yeeripūnamena basaguda; teerora yuu wácūrēmenacārē basaguda. ¹⁶Muu yeeripūnamena dícu Cōāmacūrē “añunetōjōāgū nii” jīīrī, āpī muu wedeserere tuoríqui. Tuoríjīgū, “teerora niia” jīī-apumasíríqui. ¹⁷Muu teero usenire ticori, añuniā, añurōpeja. Cūūpere Cōāmacūrē padeonemórī tiírícu. ¹⁸Āpērāyére máata wedeserere yuurá múā niipetira nemoró wedesea. Teero tiigú, Cōāmacūrē usenire ticoa. ¹⁹Teero jīī-racu, Jesuré padeorá neārōpu yoari āpērāyére máata wedese-gu, búri peti wedese-cu. Too niirá tuorícu. Basocáre buedugagu, cúā tuorémena wederipereja, péerogā wedepacari, nemoró añuniā.

²⁰Yáa wedera, wīmarābiro wācūrijāña. Múā wīmarā ñañaré wácūhērābiro wácūpacara, a-peyére butoábiro wácūña. ²¹Cōāmacūye queti jóaripūpu ateré jóanoā: “Marí Ōpū Cōāmacū biiro jīī: ‘Yuu atiditá macārāre āpērāyémēna wedese-guda. Teeménacārē nemorórā padeoríadacua’, jīiyigū”,^o jīī jóanoā. ²²Teero tiigú, Cōāmacū āpērārē āpērāyére máata wedeseri tiiquí, Jesuré padeohéra “Cōāmacū cúāme-

na niiquí” jīārō jīīgū. Jesuré padeorápe teeré masítoacua. Cōāmacū āpērārē cúū wededutirere wederi tiiquí, Jesuré padeorá “Cōāmacū marírē wedesequi” jīārō jīīgū. Jesuré padeohérape teeré tuomasírícu. ²³Múā niipetira neārōpu neārā, niipetira āpērāyére máata wedeseri, Jesuyé maquērē masíhērā o Jesuré padeohéra sājēabocua. Múā wedeserere tuorá, “mecūrā tiíya” jīī-bocua. ²⁴Múā niipetira Cōāmacū wededutirere wederipereja, Jesuré padeohégū o Jesuyé maquērē masíhégū sājēaboqui. Múā wederere tuogú, “yuu ñañagú niiga” jīī tūgēñaboqui. Múā niipetira wederi tuogú, cúū tiiríguere wácūboqui. ²⁵Cūū popeapu ñañaré wácūrere wácūboqui. Teero tiigú, Cōāmacūrē padeogú cúū díamacūpu ñicācoberimēna jeacūmugūdaqui. “Cōāmacū díamacūrā múāmena niiquí”, jīīgūdaqui.

Múā neārōpu añurō tiiyá

²⁶Yáa wedera, múārē ateré wedea: Múā neārā, múā síquērā Cōāmacūrē basapeocu; āpērā Cōāmacūyere buecua; āpērā Cōāmacū cúārē wederere múārē buecua; āpērā āpērāyére máata wedese-cua; cúā wedeseariguere āpērāpé wedecua. Teemēna niipetira Jesuré padeorí pōna macārāre cāmerí Cōāmacūrē padeone-

^o 14.21 Isaías 28.11-12.

mórĩ tiiáro. ²⁷Āpērāyére máata wedeseri, pwará o ĩtĩrā wedese-aro. Sícũ wedesesugue, too síro āpĩ wedesearo. Cũā wedeseariguere āpĩ wedearo. ²⁸“Biuro jĩĩdũgaro tiiā” jĩĩ wedegú manirí, wedeserijāārō. Cũā basiro wācũrēpũ Cõāmacũrē wedesearo. ²⁹Cõāmacũ wededutirere wederá pwará o ĩtĩrā wedearo. Āpērā cũā wederere besearo, “¿diamacũrā niĩ?” jĩĩrā. ³⁰Sícũ wedeseri, Cõāmacũ āpĩrē toopú duigũre wededutiri, wedesesuguearigu ditamanĩārō. ³¹Teero tiirā, niipetira Cõāmacũ wededutirere wederá wedesemasĩcua. Sícũ wedesesugue, too síro āpĩ, āpĩ wedesewacua. Teero tiirí, niipetira too niirā masĩadacua; niipetira wācũbayaadacua. ³²Múā Cõāmacũ wededutirere wederá “aterá basocáre mecũtígā wederi, añutu niĩā” jĩĩ wācũsugue, wedeya. Āpērā wederitabe, wederijāña. ³³Cõāmacũ diamacũ tiirí booquí; noo booró tiirere booríqui.

Niipetira Jesuré padeoré pōnarĩ macārā neārā, cũā tiirere tiinũnũseya: ³⁴Múā neārōpũre numiā wedeserijāārō. Cũāre wedesedutirijāña. Cũā manusũmuārē añurō yũnarō Cõāmacũye queti jóaripũ dutirobirora. ³⁵Cũā tuorĩariguere masĩdũgara, wiipú cũā manusũmuārē sãĩnãārō. Múā neārōpũ numiā wedeseri, ñañaniā.

³⁶Múā niipetira ateré masĩcu: Cõāmacũye queti múāmena nũcãrĩro niiwũ. Múā dícu teeré

padeorá niiria. ³⁷Sícũ múā menamacũ “yũũ Cõāmacũ wededutirere wedegú niĩā; Espĩritu Santo wācũrē ticorēmena wedea” jĩĩboqui. Teeré jĩĩgũno yũũ jóariguere tũoári siro, biuro jĩĩgũdaqui: “Marĩ Ōpũ dutiré ticoré niĩā”, jĩĩ masĩgũdaqui. ³⁸Yũũ jóariguere “teerora niĩā” jĩĩ padeohégũnoré padeorĩjãña múācã.

³⁹Yáa wedera, Cõāmacũ wededutirere wedemasĩrere booyá. Múā menamacārā āpērāyére máata wedeseri, “wedesea mee tiiyá” jĩĩrijãña. ⁴⁰Niipetire múā tiirere quioniremena tiiyá. Teeré añurō tiiyá; noo booró tiirijãña.

Cristo masãrigue

15 ¹Yáa wedera, yũũ múārē too sugueropũ bueriguere Jesús basocáre netōnére quetire mecũtígārē wācũrĩ boogá. Múā teeré tuorá, padeowú. Atitócãrē padeóa. ²Cõāmacũ tee quetimenarā múārē padeorĩ tiigú tiii. Múārē yũũ wederigüe quetire padeó, wācũnũnũseri, netōnégũdaqui. Diamacũ padeohéri, netōnériqui.

³Yũũre bueriguere múārē wedewũ. Tee buerigüe uputĩ maquē niĩā. Biuro niĩā: Cõāmacũye queti jóaripũ jĩĩrōbirora Cristo marĩ ñañaré tiiré wapa marĩrē diabosarigũ niiwĩ. ⁴Cũũ diaari siro, ãtãtutipũ cũũrira niiwã. Itiãbũreco siro Cõāmacũye queti jóaripũ jĩĩrōbirora masãrigũ niiwĩ. ⁵Teero wáari siro, Pedrore bauásũ-

gueyigu. Too síro ãpěrá cūñ bese-
rirare bauáyigu. ⁶Too síro sícārō-
ména pañ quinientos nemoró
cūñrē padeoráre bauáyigu. Pañ
cūñrē ñnarira caticua ména; ãpě-
rá diajōãtoayira. ⁷Too síro San-
tiagore bauáyigu. Too síro niipe-
tira cūñyere wededutigu beseri-
rare bauáyigu.

⁸Niipetirare bauári siropu,
yũre bauáwi. Cúã siro macū bu-
cúãpetiririgubiro yũ niipacari,
yũcārē bauáwi. ⁹Yũ niipetira
Jesús cūñyere wededutigu bese-
rira ðuaró wapacutía. Too sũgue-
ropu yũ Jesuré padeoré pōnarí
macārē ññarō tiirucúmiwũ.
Yũ ññagú niipacari, Jesús yũ-
re bauáwi. Yũre bauáriatã, yũ
cūñ beserigu niiribocu. ¹⁰Cōã-
macū yũre ãñuré ticorémēna
atitóre merēã niã. Teero tiigú,
Cōãmacū yũre “búri peti cūñrē
ãñuré ticowũ” jĩriqui. Yũ cúã
niipetira nemoró padea. Yũ ba-
siro teero tiiría; Cōãmacū yũre
ãñuré ticogú yũmēna niigú,
yũre tiípuqui. ¹¹Yũ múãrē
wederé, ãpěrá Jesús beserira
múãrē wederé sícārĩbiro niã; si-
caquetira wedenoã. Teerēna múã
padeowú.

Diarira masārē

¹²Cristo dia masārigue quietire
buenoã. Teeré buepacari, ¿deero
tiirã múã síquērã “diarira masā-
riya” jĩigari? ¹³Diarira masāria-
tã, Cristocã masāribojĩyi. ¹⁴Cūñ
masāriatã, ũsã bueré wapamaní-

bojĩyu. Múã padeorécã wapama-
níbojĩyu. ¹⁵“Cōãmacū Cristore
masōyigu” jĩiré quietire wedewu.
Tee quieti diamacú niiriatã, ũsã
Cōãmacūyere jĩiditora niibocu.
Diamacūrã diarira masāriatã,
Cōãmacū Cristore masōribojĩyi.
¹⁶Diarira masāriatã, Cristocã
masāribojĩyi. ¹⁷Cūñ masāriatã,
múã padeoré wapamaníboocu.
Múã too sũguero ññaré tiirígue-
re teerora acabónoña maniré nii-
jãbocu. ¹⁸Teero niiatã, Cristore
padeorã diarira pecamepu wã-
bojĩya. ¹⁹Marí atibúrecompu dícu-
re Cristore padeorí, cūñmēna ca-
tiré petihére maniátã, marí ãpěrá
nemoró bóneorã peti niibocu.
Búri peti padeobócu.

²⁰Ate diamacú niã: Cristo dia-
rigupu niipacu, masārigu niiwĩ.
Cūñ ãpěrá niipetira diarira wa-
toapure masāsũguerigu niiwĩ.
²¹Biuro niã: Sícu basocúmena
basocá diaré nucáyiro. Teerora
súcã sícu basocúmena basocá
masārécã nucáyiro. ²²Marí niipe-
tira Adán pōna niiré wapa dia-
adacu. Teerora súcã niipetira
Cristomēna niirácã catirucujã-
ãdacu. ²³Cōãmacū marirē masã-
dutiri, masããdacu. Cristo masã-
sũguetoarigu niiwĩ. Too síro cūñ
pũtuaatiri, marí cūñmēna niirã
masããdacu. ²⁴Teero wári, ati-
búreco petijōããdacu. Teebureco-
ri jeari, Cristo atibúrecompu niirã-
rē, ũmuãsepu niirárē, cúã òpārã-
ré cōãpetijãgũdaqui. Cūñ teero
tiirí siro, cūñ Pacure cūñ niipeti-

ra Õpũ niirére wiyagúdaqui. ²⁵Cristo tee Õpũ niirére cwoğúdaqui, téee Cõāmacũ cũũrē ĩnatutirare cũũ dutiriguere añurõ yũũri tiiripũ. ²⁶Cũũ niipetira cũũrē ĩnatutirare cõāpetiari siropũ, diarécārē petirí tiigúdaqui. ²⁷Cõāmacũye queti jóaripũ jĩrõbirora niipetirere, niipetirare Cristo docapũ pũtuári tiiyíũ. Teero jĩrõ, “Cõāmacũ Cristo docapũ niĩ” jĩrõ mee tiia. Cõāmacũrã niipetirere, niipetirare Cristo docapũ pũtuári tiiyíũ. ²⁸Cũũ teero tiári siro, cũũ macũ basiro cũũ Pacũ docapũ pũtuágúdaqui. Teero tiigú, Cõāmacũ niipetire, niipetira Õpũ niigúdaqui.

²⁹Apeyeré āpērã biiro tiicúa: Puarí wãmeõtiduticua. Cũã biiro jĩĩ wãcũpaticua: “Yũũ menamacũ diaadari suguero wãmeõtidutiriwi”, jĩicua. Teero tiirã, sĩcãrĩ cũã basiro wãmeõtiduticua; too síro sĩcũ diariguere niiboariguere wãmeõtiduticua. ¿Deero tiirã cũã teero tiigári? Cũã “diarira masãriya” jĩĩ wãcũpacara, cũã diariraye niiboariguere wãmeõtidutire wapamanĩã.

³⁰Apeyeré, ũsã “diarira masããdacua” jĩĩ bueré wapa āpērã ũsãrē ñañarõ tiidugárucujãya. Teero quioré watoapũ niipacara, teeré buerucujãã. ³¹Búrecoricõrõ basocã yũũre sĩãdugácua. Tee diamacũrã niĩã. Atecã teerora diamacũ niĩã: Yũũ múã marĩ Õpũ Jesucristore padeoré wapa ũseniã. ³²Éfeso macãrã yũũre wáicũ-

ra cúarabiro ñañarõ tiiwã. Diarira masãriatã, búri peti cũã tiiriguere ñañarõ netõbójĩyu. “Diarira masãricua” jĩĩrē diamacũ niĩãtã, marĩcã āpērã wedeserucurobiro wedesebocu. Biiro jĩĩbocu: “Jãmũ yaara; jãmũ sĩnirã; marĩ ñamigã diajõãbocu”, jĩĩbocu.

³³Āpērã múãrē merẽã padeodutiri, padeorijãña. Ate basocã wedesere diamacũrã niĩã: “Ñañarãmena bapacũtiri, múã añurõ tiirécũtirere ñañoãdacu”. ³⁴Teero tiirã, múã too suguero wãcũrirobiro diamacũ añurõ wãcũña sũcã. Teero biiri ñañarere tiirijãña. Sĩquẽrã múãmena niirã Cõāmacũrē masĩriya. Múãrē bobodutĩũ, teero jĩĩã.

Diarira masãre õpũũrĩ ¿deero bauádari?

³⁵Apetó tiigú, sĩcũ sãĩñãboqui: “Diarira ¿deero tii masãbogari? Cũã masãre õpũũrĩ ¿deero bauré õpũũrĩ cwoádari?” ³⁶Teero sãĩñãgũ tũomasĩriqui. Marĩ oteripe oteri, wiiádari suguero, bóacu. ³⁷Marĩ otera, wiiárigueyucure oteria; opaperi dícuere otea. Tri-goperi o apeyenóperire otea. ³⁸Too síro Cõāmacũ cũũ tũsaróbiro wiiri tiiquí. Deero bauré dũca niirigue teenórã wiirĩ tiiquí sũcã. ³⁹Niipetire õpũũrĩ sĩcãrĩbĩro niiricu. Basocãye õpũũrĩ, wáicũraye õpũũrĩ, minipõnaye õpũũrĩ, waiye õpũũrĩ merẽã dícu niicu. ⁴⁰Teerora sũcã ñmũãse maquẽ õpũũrĩ, atiyepã maquẽ

õpũĩrĩ niĩã. Ɣmũãse maquẽ õpũĩrĩ merẽã peti añurẽ niĩã. Atiyerã maquẽ õpũĩrĩcã añurẽ niĩã. ⁴¹ Muĩpũ búreco macũ añurẽ asiyáqui. Nami macũ merẽã añurẽ bóequi. Nõcõácã merẽã añurẽ bóecua. Nõcõá s̄cãrĩbĩro bóerica.

⁴² Teerora wáacu diarira masã-récã. Diarigũre yaarĩ, cũyã õpũĩ bóaadacu. Too síro apeõpũũ masã-ãdacu. Tiiõpũũ diaricu sáa. ⁴³ Marĩ búri niirẽ õpũĩrĩrẽ yaajãã. Añurẽ õpũĩrĩpe masããdacu. Marĩ tutuhe-re õpũĩrĩrẽ yaajãã. Tutuare õpũĩrĩpe masããdacu. ⁴⁴ Marĩ atibúreco maquẽ õpũĩrĩrẽ yaajãã. Ɣmũãse maquẽ õpũĩrĩ tiiróbiro baurẽpe masããdacu. Atibúreco maquẽ õpũĩrĩ suorã, Ɣmũãse maquẽ õpũĩrĩ suorãdacu.

⁴⁵ Cõãmacũye queti jóaripũpũ biiro jóanoã: “Cõãmacũ basocú niisuguerigũ Adánrẽ catirẽre ticoyigũ”,^p jĩĩ jóanoã. Cristope Ɣmũãse macũ niijĩgũ, catirẽ petihẽre ticoqui. ⁴⁶ Cõãmacũ marĩrẽ Ɣmũãse maquẽ õpũĩrĩrẽ ticosugueririgũ niĩwĩ. Atibúreco maquẽ õpũĩrĩpere ticosuguerigũ niĩwĩ. Too síro Ɣmũãse maquẽ õpũĩrĩrẽ ticoyãdaqui. ⁴⁷ Basocú niisuguerigũ atibúreco macũ ditamena weenorigũ niĩwĩ. Cũũ si-ro macũpe Ɣmũãse macũ niĩ. ⁴⁸ Atibúreco macãrã ditamena tiinórĩgubiro õpũĩcutiya. Ɣmũãse-

pũ wáaadarape too macũbiro õpũĩcutiadacua. ⁴⁹ Marĩ ditamena weenorigũbiro baux. Teerora sũcã too síropũ Ɣmũãse macũbiro bauãdacu.

⁵⁰ Yáa wedera, aterẽ múãrẽ wededũgaga: Marĩ ate õpũĩrĩmena^q Cõãmacũ Ɣpũ niirórpũ wáamasĩ-ña maniã. Toopũ niirẽ niirucujã-ãdare niicu. Teero tiirã, bóaadare-re toopũ suorãniã maniã. ⁵¹⁻⁵² Apeyecãrẽ, too suguero macãrãpũ masĩña manirĩguere wedegũda: Niipetira diarica. Wãcũña maniró, bibitarobiro, ángle cornetare putitũri, marĩ wasojóããdacu. Tiiwũ busũri, diarira masããdacua; cũã masãrã, dianemoricua sáa. Teerora marĩcã wasoãdacu. ⁵³ Cõãmacũ marĩye õpũĩrĩ diaadare õpũĩrĩrẽ wasogũdaqui, niirucujããdare õpũĩrĩpe suorã jĩĩgũ. ⁵⁴ Marĩ diaadare õpũĩrĩrẽ niirucujããdare õpũĩrĩpe wasorĩ, cũyẽ queti jóaripũ jĩĩrõbirora wáaadacu. Biro jóanoã: “Marĩrẽ diari tiirẽ petiãdacu”.^r ⁵⁵ “Diarẽre cuinemicu; marĩ dianemicu. Boorituane-moricu; marĩ catirucujããdacu”.^s ⁵⁶ Basocã ñañarẽ tiirã, diarẽre cui niicua. Moisére dutirẽ cúĩrigue jĩĩrõbirora ñañarẽ tiirã diaadacu. ⁵⁷ Teero niipacari, marĩ Ɣpũ Jesucristo tiirẽmena marĩ dianemoricu sáa. Teero tiirã, Cõãmacũrẽ usenire ticoada.

^p 15.45 Génesis 2.7.

^q 15.50 Pecasãyemena: carne y sangre.

^r 15.54 Isaías 25.8.

^s 15.55 Oseas 13.14.

⁵⁸Teero tiirá, yáa wedera, pa-deorucujãña. Marĩ Ôpũyere jõõpe-mena nemoró padenemoña. Múã ateré masiã: Cũũyere padera, búri peti padeãmajãrã mee tiia.

Jerusalénpu niyeru ticocoadare néõrigue

16¹Niyeru néõre maquẽrẽ wedeguda. Múã ãpẽrá Jesuré padeorãre ticocoadara niyeru néõrã, yũũ Galacia macãrãrẽ dutirirobirora tiiyá. Biuro jĩwũ: ²“Semanaicõrõ yeerisãri bureco niirĩ, múãcõrõ múã wapatáro jeatuaro péero merẽã ñãnoña”. Múã teero tiiyúera, yũũ jearipũ, néõdũgara tiirĩcu. ³Yũũ múã pũtopũ jeagũ, múã niyeru néõriguere múã beseriramenã Jerusalénpu ticocoguda. Sicarpũ yũũ jóaripũrẽ cãmãmena ticocoguda: “Atipũ néewara Corinto macãrã beserira niĩya”, jĩgũda. ⁴Yũũre “wáaro booa” jĩãtã, cãmã yũũmena wáaadacua.

Pablo “wáaguda” jĩ wãcũrigue

⁵Macedonia ditapũ wáasugueadacu. Too netõwãgũ, múã pũto jeaguda. ⁶Múãmena yoasãñurĩ niibocu. Apetó tiigũ, niipetiro púuriro niirĩ, niidiojãbocu. Teero tiirá, múã yũũ aperó wáadũgari, yũũre tiípuadacu. ⁷Yũũ múãrẽ búri peti ñãnetõwadũgariga. Teero tiigũ, marĩ Ôpũ boorĩ, yoiri múãmena niigũdacu. ⁸Ãno Éfesopũ niigũdacu ména, té Pentecostés bosebureco jearipũ. ⁹Ãnoré pee paderé niã. Paũ niĩya ma-

rĩ Ôpũyere tuodũgãra. Teerora teeré cãmotãracã paũ niĩya.

¹⁰Timoteo múã pũtopũ jeari, cãmũrẽ ãñurõ bocaya. Múã teero tiirĩ, cãmũ wãcũpatiro maniró, bóaneõrõ maniró niigũdaqui. Cãmũ yũũ tiirõbiro marĩ Ôpũyere padei. ¹¹Teero tiirá, múã cãmũrẽ teero ñãarijãña. Cãmũ ãnopũ atiadare maquẽrẽ tiípuya. Teero tiirĩ, cãmũ useniremena yũũ pũtopũ atigũdaqui. Yũũ ãpẽrá Jesuré padeorãmena cãmũrẽ yuegũ tiia.

¹²Apoloye maquẽrẽ wedeguda: Yũũ Apolore bayiró peti múã pũtopũ ñãgũ wáadutimiwũ marĩya wederamenã. Cãmũ mecũtígãrẽ wáadũgari. Cãmũrẽ basiori, wáagũdaqui.

Ãñudutiyaponorigue

¹³Múã ãñurõ tũomasĩ, niĩña. Padeodurijãña. Cuiro maniró niĩña. Cõãmacũ tutuaremena niĩña. ¹⁴Niipetire apeyenórẽ tiirá, ãpẽrãrẽ maĩrémena tiiyá.

¹⁵Yáa wedera, múã Estéfanaya wii macãrãye quetire masiã: Cãmũ Acaya ditapũre ãpẽrá suguero Jesuré padeosuguerira niĩya. Teero biiri cãmũ Jesuré padeorãre bayiró tiípura niĩya. ¹⁶Teero tiirá, cãmũ tiirõbiro niirã múãrẽ dutiri, yũũya. Teero biiri niipetira Jesuyere bayiró paderã múãrẽ dutiricãrẽ, yũũya.

¹⁷Estéfanã, Fortunato, Acaico ãnopũ jearémena bayiró useniã. Cãmũ múã yũũre tiípuboriguere tiípuya. ¹⁸Yũũre wãcũtutuari

tiiwá. Múãcãrẽ teerora tijjía. Teero tiiránorẽ “ãñurõ tiirá tiijía” jĩrõ booa.

¹⁹Asia dita macãrã Jesuré padeoré põnarĩ macãrã múãrẽ ãñudutiya. Aquila, Priscila, teero biri Jesuré padeorá cúãya wiipũ neãrá múãrẽ bayiró ãñudutiya. ²⁰Niipetira Jesuré padeorá múãrẽ ãñudutiya. Múã basiro cãmerĩ maĩrémena ãñudutiya.

²¹Yũũ Pablo ate niituredarire múãrẽ ãñudutire ticogu, yũũ basirora jóaa.

²²Marĩ Õpũ Jesucristore maĩhégũnorẽ ñañarõ wáaaro. “Ûsã Õpũ, pũtuaatiya”.

²³Jesucristo marĩ Õpũ múãrẽ ãñuré ticoaro. ²⁴Múã niipetira Jesucristomena niirãrẽ bayiró maĩa. Teerora niirucujããrõ.

Nocõrõrã jóaa.